

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

ИНФОРМАТИВНИ БИЛТЕН

**БРОЈ 1
2013.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од двадесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за Индок и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

[http:// www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html](http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html)

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу на следећим пунктовима:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 3613-734 , 363-1620, 363-1104/лок. 1620 и 1104
2. Андрићев венац бр. 1,
библиотека, телефон: 3043-078

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
(smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs)

Сарадници: Видосава Шундић, документалиста система базе података
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Смиљана Павков, документалиста за подршку процеса обраде правних прописа
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података
Радмила Тубин-Михајловић, оператер припреме података
Јелена Васиљевић, оператер за системе базе података

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА:

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ
РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед садржаја нових бројева часописа
- 4.** Преглед старих публикација
- 5.** Преглед нових књига
- 6.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Републици Бугарској, Александра Црквењакова, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора – сталног представника Републике Србије – шефа сталне мисије Републике Србије при Савету Европе у Стразбуру, Драгане Филиповић, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Указ о додели одликовања, Ордена Републике Србије другог степена за заслуге у развијању и учвршћивању мирољубиве сарадње и пријатељских односа између Републике Србије и Републике Словачке, Ивану Гашпаровичу, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2013

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Аустралији, Неде Малетић, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Канади, Зорана Вељића, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о измени Уредбе о Канцеларији за Косово и Метохију, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о образовању Комисије за разматрање чињеница до којих се дошло у истрагама које су вођене поводом убиства новинара, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о образовању Организационог одбора за обележавање државног празника Републике Србије Сретење – Дан државности Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о измени Одлуке о образовању Организационог одбора за пренос посмртних остатака чланова породице Карађорђевић у породичну крипту цркве Светог Ђорђа на Опленцу, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о допуни Одлуке о броју и распореду изасланстава одбране Републике Србије у иностранству, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Резолуција Народне скупштине Републике Србије о основним принципима за политичке разговоре са привременим институцијама самоуправе на Косову и Метохији, Службени гласник Републике Србије бр. 4/2013

Упутство о измени и допуни Упутства о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига, Службени гласник Републике Србије бр. 5/2013

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о покрајинској управи (пречишћен текст), Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2012

Одлука о расписивању допунских избора за избор посланика у Скупштину Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2012

Службени лист града Београда

Решење о образовању Градског штаба за ванредне ситуације на територији града Београда, Службени лист града Београда бр. 66/2012

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о јавним набавкама, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Закон о Развојном фонду Аутономне Покрајине Војводине, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Закон о изменама и допунама Закона о енергетици, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Deutsche bank AG London по задужењу Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад ради реализације Пројекта Јужни ток, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Credit Suisse Bank London, Војвођанске банке а.д. Нови Сад, Unicredit bank Srbija a.d. Beograd и Deutsche Bank AG London по задужењу Јавног предузећа „Србијагас” Нови Сад, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Комерцијалне банке а.д. Београд и АИК банке а.д. Ниш по задужењу Галенике а.д. Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Banca Intesa a.d. Beograd по задужењу Акционарског друштва за ваздушни саобраћај „ЈАТ Airways” а.д. Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о утврђивању државних мрежа метеоролошких станица, програма рада и начина извештавања државних мрежа метеоролошких станица, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Уредба о измени Уредбе о условима и начину привлачења директних инвестиција, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Уредба о мерама подршке грађевинској индустрији кроз дугорочно стамбено кредитирање у 2013. години, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о утврђивању накнаде за пружање услуга из области метеоролошке и хидролошке делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о измени и допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о изменама Уредбе о поступку и начину на који законити ималац акција Акционарског фонда даје налог брокеру за прву продају акција, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о измени Уредбе о мерама подстицаја за производњу електричне енергије коришћењем обновљивих извора енергије и комбинованом производњом електричне и топлотне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Костолачког угљеног басена, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора железничке пруге Ваљево–Лозница, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана Златиборског и Моравичког управног округа, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Уредба о општим условима за емисију и продају дугорочних државних хартија од вредности на међународном финансијском тржишту, Службени гласник Републике Србије бр. 4/2013

Уредба о изменама Уредбе о критеријумима на основу којих се утврђује шта се, у смислу Закона о порезу на додату вредност, сматра претежним прометом добара у иностранство, Службени гласник Републике Србије бр. 4/2013

Уредба о мерама подстицаја за повлашћене произвођаче електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о начину обрачуна и начину расподеле прикупљених средстава по основу накнаде за подстицај повлашћених произвођача електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о условима и поступку стицања статуса повлашћених произвођача електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о висини посебне накнаде за подстицај у 2013. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о условима за субвенционисање камата за кредите за одржавање ликвидности и финансирање обртних средстава у 2013. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о утврђивању Програма стандардизованог сета услуга за мала и средња предузећа и предузетнике у 2013. години који се реализује преко акредитованих регионалних развојних агенција, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о издавању доплатне поштанске марке „КЉУЧ”, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о утврђивању подручја бање „Бања Бечеј”, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Уредба о допуни Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Наредба о измени Наредбе о времену отворености аеродрома за одвијање јавног авио-превоза, Службени гласник Републике Србије бр. 3/2013

Одлука о измени Одлуке о управљању ризицима банке, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о изменама и допуни Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о изменама и допунама Одлуке о накнадама за послове регистрације и друге услуге које пружа Агенција за привредне регистре, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о измени Методологије за одређивање цене приступа систему за транспорт природног гаса, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о измени Методологије за одређивање цене приступа систему за транспорт нафте нафтоводима и деривата нафте продуктоводима, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о измени Методологије за одређивање цене приступа систему за пренос електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о одређивању робе на коју се не плаћају увозне дажбине, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Одлука о образовању Комисије за давање предлога Влади за претходну сагласност на отуђење или давање у закуп грађевинског земљишта по цени, мањој од тржишне цене, односно закупнине или без накнаде, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Одлука о достављању Народној банци Србије података банака ради праћења девизне штедње положене код банака, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Одлука о утврђивању цене природног гаса за јавно снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 125/2012

Одлука о изменама Критеријума и мерила за одређивање висине накнаде за лиценце за обављање енергетских делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Одлука о изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала банке, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2013

Одлука о начину и условима коришћења финансијских кредита из иностранства за намене из члана 21. став 2. Закона о девизном пословању, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2013

Одлука о износу средстава која се преносе филијали Републичког фонда за здравствено осигурање у току 2013. године, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2013

Одлука о утврђивању критеријума за избор банака које ће вршити услуге продаје и друге финансијске услуге у вези са емитовањем дугорочних државних хартија од вредности на међународном финансијском тржишту, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о образовању Комисије за преговоре у поступку повећања основног капитала Привредне банке Београд а.д. Београд од стране квалификованог инвеститора, односно поступку продаје акција Привредне банке Београд а.д. Београд у власништву Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о образовању Савета за безбедност производа, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о допунама Одлуке о образовању Националног савета за заштиту потрошача, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о измени Одлуке о образовању радне групе за анализу стања и припрему предлога мера за стабилизацију и опоравак „JAT AIRWAYS” АД Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Одлука о изменама и допунама Одлуке о највишим ценама лекова за употребу у хуманој медицини, а чији је режим издавања на рецепт, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о облику и садржини пријаве за евидентирање обвезника ПДВ, поступку евидентирања и брисања из евиденције и о облику и садржини пореске пријаве ПДВ, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о одређивању случајева у којима нема обавезе издавања рачуна и о рачунима код којих се могу изоставити поједини подаци, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о измени Правилника о обрасцу збирне пореске пријаве о обрачунатим и плаћеним доприносима за обавезно социјално осигурање по одбитку, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о техничким и другим захтевима при изградњи пратеће инфраструктуре потребне за постављање електронских комуникационих мрежа, припадајућих средстава и електронске комуникационе опреме приликом изградње пословних и стамбених објеката, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о измени Правилника о техничким и другим захтевима за течни нафтни гас, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о Списку корисника јавних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Правилник о геодетско-катастарском информационом систему, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Правилник о водним путевима, лукама и пристаништима на којима је пилотажа обавезна за пловила одређене врсте и величине, Службени гласник Републике Србије бр. 2/2013

Правилник о начину утврђивања испуњености услова за именовање тела за оцењивање усаглашености мерила, Службени гласник Републике Србије бр. 2/2013

Правилник о методама испитивања сорте сунцокрета ради признавања сорте, Службени гласник Републике Србије бр. 3/2013

Правилник о ценама болесничког дана за продужену рехабилитацију у стационарним здравственим установама специјализованим за рехабилитацију, Службени гласник Републике Србије бр. 5/2013

Правилник о условима за добијање знака произвођача предмета од драгоцених метала, као и знака увозника, односно заступника, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2013

Правилник о државним жиговима за предмете од драгоцених метала, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2013

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореског биланса и другим питањима од значаја за начин утврђивања пореза на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореског биланса за друга правна лица (недобитне организације) – обвезнике пореза на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореске пријаве за обрачун пореза на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Решење о одређивању снабдевача који ће снабдевати јавне снабдеваче природним гасом и резервног снабдевача ЈП „Србијасис” Нови Сад, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Решење о одређивању основице осигурања на који се обрачунава и плаћа допринос за пензијско и инвалидско осигурање за лица укључена у обавезно осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2013

Измене и допуне Статута Привредне коморе Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 3/2013

Методологија за одређивање цене приступа систему за дистрибуцију природног гаса, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Листа авио-превозилаца којима је забрањено летење у Европској унији, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2013

Исправка Правилника о изменама и допунама Правилника о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2013

Исправка Правилника о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2013. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2013

Исправка Правилника о изменама и допунама Правилника о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2013

Усклађени динарски износ из члана 13. ст. 3. и 4. Закона о доприносима за обавезно социјално осигурање годишњим индексом потрошачких цена у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Усклађени динарски неопорезиви износи пореза на доходак грађана из члана 9. став 1. тач. 9), 12) и 13), члана 15а став 2, члана 18. став 1. тач. 1), 2), 4), 5), 6) и 7), члана 21а, члана 83. став 5. тачка 1) и члана 101а ст. 1, 3. и 4. Закона о порезу на доходак грађана годишњим индексом потрошачких цена у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Усклађени динарски износи акциза из чл. 12, 12а и 40г Закона о акцизама годишњим индексом потрошачких цена у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Усклађени износи накнаде из члана 32. став 3, члана 40. став 3, члана 45. став 1. тачка 4) и члана 54. став 3. Закона о дувану, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о буџету Аутономне Покрајине Војводине за 2013. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 39/2012

Покрајинска скупштинска одлука о изменама Покрајинске скупштинске одлуке о престанку рада Фонда за развој Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2012

Одлука о ангажовању ревизора за обављање екстерне ревизије Завршног рачуна буџета Аутономне Покрајине Војводине за 2012. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2012

Одлука о начину и критеријумима распоређивања буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице за националне савете националних мањина, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2012

Правилник о начину и поступку преноса неутрошених буџетских средстава корисника буџетских средстава Аутономне Покрајине Војводине, на рачун извршења буџета Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2012

Решење о Изменама Годишњег програма унапређења саветодавних послова у пољопривреди у Аутономној Покрајини Војводини за 2012. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 40/2012

Службени лист града Београда

Програм уређивања и давања у закуп грађевинског земљишта за 2013. годину, Службени лист града Београда бр. 66/2012

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о утврђивању Листе категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије за 2011. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о изменама и допунама Уредбе о садржини, обрасцу и начину подношења јединствене пријаве на обавезно социјално осигурање, јединственим методолошким принципима и јединственом кодексу шифара за унос података у Јединствену базу Централног регистра обавезног социјалног осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Одлука о образовању Тела за координацију европске здравствене политике засноване на концепту – „Здравље у свим политикама”, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Одлука о образовању Координационог тела за вођење преговора и предлагање мера за унапређење производње и дистрибуције имунолошких лекова у Институту за вирусологију, вакцине и серуме „Торлак”, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Одлука о изменама Одлуке о максималном броју запослених у органима државне управе, јавним агенцијама и организацијама за обавезно социјално осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Одлука о изменама и допунама Статута Републичког фонда за здравствено осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Правилник о допунама Правилника о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу опреме за рад, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2013. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2012. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Правилник о условима, критеријумима и мерилима за закључивање уговора са даваоцима здравствених услуга и за утврђивање накнаде за њихов рад за 2013. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 125/2012

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и поступку остваривања права из обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Правилник о изменама и допунама Правилника о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Правилник о буци коју емитује опрема која се употребљава на отвореном простору, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Правилник о начину добијања сагласности за заснивање новог радног односа и ангажовање нових лица, Службени гласник Републике Србије бр. 2/2013

Правилник о врстама и количинама опасних материја, објектима и другим критеријумима на основу којих се сачињава План заштите од удеса и предузимају мере за спречавање удеса и ограничавање утицаја удеса на живот и здравље људи, материјална добра и животну средину, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Решење о утврђивању висине накнаде погребних трошкова за кориснике пензија за јануар, фебруар и март 2013. године, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Закључак Владе којим се препоручује државним и другим органима и организацијама, привредним друштвима и другим облицима организовања за обављање делатности или пружање услуга да 14. јануара, на дан прославе Српске нове године, омогуће запосленима да одсуствују са рада, под условима и на начин којим је уређено одсуствовање у дане државних и верских празника који се у Републици Србији празнују као нерадни дани, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

План здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања у Републици Србији за 2013. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 1/2013

Службени лист града Београда

Одлука о оснивању Градског центра за социјално предузетништво Београда, Службени лист града Београда бр. 66/2012

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о допуни Уредбе о статутима ордена и медаља, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Уредба о националним спортским признањима и новчаним наградама, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о Програму стручних испита у библиотечко-информационој делатности, начину њиховог полагања и висини накнаде за рад чланова Комисије за полагање стручних испита, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о националној категоризацији врхунских спортиста, Службени гласник Републике Србије бр. 123/2012

Правилник о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Правилник о посебном програму остваривања васпитно-образовног рада у одговарајућим здравственим установама, Службени гласник Републике Србије бр. 124/2012

Правилник о дозволи за рад спортских стручњака, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2013

Правилник о програму, начину и трошковима полагања стручног испита, поступку издавања и изгледу лиценце за процену ризика, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о програму и начину полагања посебног стручног испита за инспекторе заштите од пожара, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о обучавању, наставним плановима и програмима и нормативима наставних средстава и опреме за обучавање припадника цивилне заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа у основној школи, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Правилник о стручном оспособљавању за обављање одређених стручних послова у спорту, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Категоризација корисника који врше јавно саопштавање музичких дела, интерпретација и фонограма за територију Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 3/2013

Службени лист града Београда

Одлука о изменама Одлуке о Награди града Београда, Службени лист града Београда бр. 66/2012

Одлука о изменама Одлуке о Награди града Београда за стваралаштво младих, Службени лист града Београда бр. 66/2012

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Податак о просечној годишњој заради по запосленом у Републици Србији исплаћеној у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Подаци о кретању просечне месечне зараде без пореза и доприноса и о кретању потрошачких цена у Републици Србији од 1. јула 2012. до 31. децембра 2012. године, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Податак о висини просечне месечне зараде по запосленом исплаћене у четвртом кварталу 2012. године, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Подаци о просечним годишњим зарадама и просечним годишњим зарадама без пореза и доприноса у Републици Србији у 2012. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у децембру 2012. године, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2013

Индекси потрошачких цена за децембар 2012. године, Службени гласник Републике Србије бр. 3/2013

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКА УПРАВЕ У 2013. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	ПОЛИТИКА	+	+
2.	ДАНАС	+	+
3.	БЛИЦ	+	+
4.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ	+	+
5.	НИН	+	+
6.	КУРИР	+	
7.	ВРЕМЕ	+	+
8.	АЛО	+	
9.	НЕДЕЉНИК	+	

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	+	+
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ	+	
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ	+	
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА	+	

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ: лист за књижевност и друштвена питања	+	
2.	PC PRESS	+	
3.	ФИНАНСИЈЕ: стручни часопис за теорију и праксу финансија	+	
4.	ГЕРОНТОЛОГИЈА: часопис Геронтолошког друштва Србије	+	
5.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа	+	

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

		Смештај у библиотекама	
		Немањина 22-26	Андрићев венац 1
1.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД	+	
2.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ	+	
3.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	+	
4.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА	+	
5.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЈАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА	+	
6.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ	+	

3

ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА НОВИХ БРОЈЕВА ЧАСОПИСА

МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ПРИВРЕДЕ

БИЛТЕН
ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
Септембар 2012

Београд, Октобар 2012.

САДРЖАЈ

	ТЕКУЋА МАКРОЕКОНОМСКА И ФИСКАЛНА КРЕТАЊА	4
I	Макроекономска кретања	13
II	Фискална кретања	37
	Будет Републике Србије	45
	Будет Војводине	59
	Будети општина и градова	61
	Финансијски планови ООСО	71
III	Јавни дуг	79
IV	Методолошка објашњења	87

Република Србија

Републичко јавно правобранилаштво

БИЛТЕН

4/2012

intermex
Software & Communication

Београд, 2012

САДРЖАЈ

РЕЧ РЕДАКЦИЈЕ	7
---------------------	---

ПРАВНА МИШЉЕЊА

РЕПУБЛИЧКОГ ЈАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА

Мишљење М-1530/12, о начину регулисања правне ситуације настале чињеницом да је државном службенику на основу решења којим се утврђује да остаје нераспоређен утврђен престанак радног односа по сили закона, а да је потом решење којим се утврђује да тај државни службеник остаје нераспоређен преиначено, тако што је утврђено да тај државни службеник остаје нераспоређен од каснијег датума у односу на првобитно утврђени датум.....	11
--	----

Мишљење Р-868/12, о надлежности за покретање поступка принудне наплате новчаних казни, трошкова поступка и одузете имовинске користи утврђених правноснажним судским одлукама.....	15
--	----

Мишљење Р-1405/09, о регулисању судских спорова у складу са чланом 8.3.1. Уговора о купопродаји акција „НИС“ а.д., Нови Сад, закљученог између Републике Србије и ОАД „Газпром нефт“	16
--	----

ОГЛЕДИ, ДИСКУСИЈЕ, ПРИКАЗИ

Иван Поповић;

Закон о рехабилитацији са анализом спорних питања у судској пракси	25
--	----

Драгана Зорић;

Нека спорна питања везана за учешће правобраниоца локалне самоуправе у поступку конверзије права коришћења у право својине уз накнаду	35
---	----

Новица Цветковић;

Отуђење државне и јавне својине у приватну својину јавног предузећа од стране оснивача	41
--	----

Миланка Белић; Прибављање грађевинског земљишта у јавну својину	60
Биљана Ђурковић; Извршење на новчаним средствима буџетских корисника преко извршитеља	75
Бојан Кузмановић; Појам, историјски развој и значај јавног бележништва	80
Мирко Милорадовић; Утицај усвојеног плана реорганизације на парнице које су проистекле из стечајног поступка	89

СУДСКА ПРАКСА

СТВАРНО ПРАВО

Пољопривредно земљиште као друштвени капитал предузећа	101
Стицање права својине земљорадничке задруге на пољопривредном земљишту у државној својини	102
Право Републике Србије на повраћај државине над пољопривредним земљиштем од корисника који га у законском року нису претворили у друштвени капитал	104
Стицање права својине по основу Закона о средствима у својини Републике Србије	106
Стицање од невластника	110
Својина на заједничким деловима зграде	113

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

Поништај уговора због заблуде и пажња која се у промету захтева	116
Дужност оштећеног да предузме све како би штету смањιο или како би спречио њено увећање	118
Доспелост захтева оштећеног за исплату накнаде материјалне штете	122

Престанак мандата народног посланика и право на накнаду штете	123
Одговорност државе за нематеријалну штету насталу услед кривице, односно непажње радника државних органа	126
Несуспензивно дејство жалбе и одговорност државе за штету услед неправилног рада њених органа	127
Пасивна легитимација Републике Србије у спору за накнаду штете настале услед акта терора на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија након повлачења снага СРЈ	130
Одговорност државе за штету насталу услед аката насиља	133
Захтев за накнаду штете због вођења кривичног поступка	135
Ранија осуђиваност као релевантна околност при одмеравању висине накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе	138
Захтев за накнаду материјалне штете настале услед губитка издржавања	140
Исплата друге рате средстава подршке некомерцијалним пољопривредним газдинствима	141
Застарелост потраживања исплате неисплаћених средстава по Уредби о коришћењу средстава подршке некомерцијалним пољопривредним газдинствима	143
Доцња дужника кад рок за испуњење није одређен.....	144
Солидарна обавеза закључена у искључивом интересу једног солидарног дужника	145
Регрес исплатиоца солидарне облигације и право на камату	147

РАДНО ПРАВО

Одлучивање о праву на јубиларну награду	149
Захтев запосленог у државном органу за накнаду трошкова за одвојен живот	151

Потраживање исплате зарада када запослени није фактички ступио на рад код послодавца	153
---	-----

Накнада штете у виду изгубљене зараде због незаконитог престанка радног односа по истеку преклузивног рока у коме је оштећени могао захтевати принудно извршење судске одлуке о враћању на рад	156
---	-----

СТАМБЕНО ПРАВО

Поступак решавања стамбене потребе запосленог у Министарству унутрашњих послова започет пре ступања на снагу Уредбе о решавању стамбених потреба из 2002. године	159
--	-----

ГРАЂАНСКО ПРОЦЕСНО ПРАВО

Испуњеност процесних претпоставки за мериторно одлучивање у парници о потраживању у износу који прелази износ пријављеног и оспореног потраживања у стечајном поступку	162
Спор о непокретности не сматра се спором мале вредности	163
Пресуда због изостанка	164
Дозвољеност ревизије у случају када је парнични поступак покренут по једном а правноснажно окончан по другом Закону о парничном поступку	165
Понављање поступка због нових чињеница	168
Понављање поступка окончаног решењем о повлачењу тужбе	171

УПРАВНО ПРАВО

Недостатак правног интереса за покретање управног спора	173
---	-----

#195 PC PRESS

JANUAR 2013

#195 / Januar 2013 / www.pcpres.rs

Vesti	8
Strategija broadband	18
Rizici umreženog sveta	20
Mobilni preokret	98

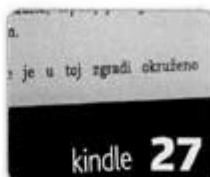

22

Dell XPS 12: Okret i dodir

Pavle Peković

Novi Dell ultrabook se izdvaja ekranom full HD rezolucije osetljivim na dodir, ali i mogućnošću da taj ekran okrenete za 180 stepeni i tako notebook pretvorite u tablet. Savršeno okruženje za Microsoft Windows 8.

kindle 27

Kindle Paperwhite

Dejan Ristanović

Popularni čitač elektronskih knjiga postao je za generaciju bolji - Amazon je predstavio nove Kindle uređaje, dodajući funkcije, ali i oduzimajući opcije koje se nisu često koristile. Pogledajmo Kindle Paperwhite.

36

AMD Trinity i njegova grafika

Miloš Stamenković

AMD polako usavršava Fusion koncept u očekivanju pravog odziva proizvođača softvera koji tek treba da prilagode aplikacije CPU + GPU saradnji. Upoznajmo AMD Trinity generaciju procesora.

60

DMS: Izgubljeni u dokumentima

Milan Bašić

Zatrpali smo gomilom papira, na diskovima su milioni fajlova. Sve potrebno, sve korisno... i sve nedostupno. Svi znamo po delić, a niko ne zna sve. Rešenje se zove DMS, a domaća ponuda takvih rešenja je odlična.

78

Život u oblaku

Pavle Peković

Nove generacije uređaja i servisa približili su cloud computing najširem krugu korisnika. Mnogi za sada kombinuju cloud servise sa resursima lokalne mreže, ali može li se potpuno preći u oblake? Pokušali smo...

Retrospektivni decembar nas navodi na razmišljanje o stvarima koje smo uradili ili je trebalo da uradimo ove godine, propuštenim ili iskorišćenim prilikama, te događajima koji su 2012.

godinu učinili važnom. Mi je pamtimo po gedžetima, pa predstavljamo naše favorite...

Najbolje iz 2012.

priredila
Jovana Miličević

22

- 104 Kibernetika lula mira
- 106 Dan bez Interneta
- 108 Odabrani bajtovi
- 114 Vedra strana

Hero: Kamera za heroje

Boris Stanojević

Kada se neko bavi nesvakidašnjim aktivnostima, želi to i da podeli s drugima, a najbolji način je kroz snimak. Konačno postoji način da se taj snimak napravi, bez nošenja kabaste opreme. Dobrodošli u svet GoPro Hero kamera.

Microsoft Office 2013

Vladimir Cerić

Masovnoj migraciji ka cloud-u nije odoleo ni veliki Microsoft Office. Microsoft-ova vizija, da jednako jednostavno koristite Office aplikacije na svim uređajima, je ambiciozna i obećava, ali podrazumeva i adekvatnu platformsku i infrastrukturnu podršku. I topao doček korisnika, što je možda i najvažnije.

HARDVER

HTC 8X i Windows Phone 8

Dejan Ristanović

40

Prestigio Dual SIM telefoni

Branislav Bubanja

42

Anatomija robota

Nadežda Veljković

44

Review

uređuje Bojan Stanojević

48

Samsung Galaxy SIII mini

Voja Gašić

48

HP Envy Spectre XT

Bojan Stanojević

50

Samsung 840 Pro SSD

Voja Gašić

52

Kymera čarobni štapić

Dejan Ristanović

52

NEC: ultra-short throw projektori

Mladen Mijatović

53

Upravljanje Kućom na klik

Mladen Mijatović

58

PC PIX

uređuje Nenad Veljković

57

Fujifilm X-E1

57

SOFTVER

(De)LuxRender

Stevan Josimović

82

Dynamics NAV 2013

Vladimir Cerić

86

FL Studio: Magija zvuka

Dragan Matić

88

Photoshop i obrada videa

Nenad Veljković

90

Uslužni programi

Jovan Bulajić

94

Издавач: LIBER, Београд

Главни и одговорни уредник: МИЛОРАД ДОБРИЈЕВИЋ

Уредник: др СЛОБОДАН Р. МАТИНОВИЋ

РЕДАКЦИЈА:

Др Милан Бјелић, доц. др Саша Веселиновић, др Дејан Јовановић, доц. др Срђан Милековић,
Драгана Бунарић, др Милан Миловић, др Анкица Милојевић, проф. др Мирослав Миљковић,
Параскева Михајловић, др Секула Новаковић, др Весна Симовић, др Рајко Сузум

КОНТАКТ: LIBER, п. фах 10, 11030 Београд

Тел/факс: 011/ 236 20 10, моб. 065/ 44 8888 2

Е – mail: liber@verat.net pravnapraksa@ptt.rs

Е – mail за установе у области образовања: sloba@absolutok.net

ШТАМПА: ЕтноСтил, Београд, тираж 500 примерака

CIP Каталогизација у публикацији, Narodna biblioteka Srbije, Beograd
ISSN 1820-1075 Pravna praksa (Beograd 2004), COBISS.SR-ID 114525452

САДРЖАЈ

Параскева Михајловић	
СКРАЂЕНО РАДНО ВРЕМЕ ЗАПОСЛЕНОГ	3
Драгана Бунарић	
ПОЈАМ, ВРСТЕ И ПРАВНА ПРИРОДА УДАЉЕЊА ДРЖАВНОГ СЛУЖБЕНИКА СА РАДА	7
Др Секула Новаковић	
ПОСЕБНЕ ДУЖНОСТИ ПРЕМА ПРИВРЕДНОМ ДРУШТВУ	10
Др Слободан Р. Матиновић	
ПРИМЕРИ ПОЈЕДИНАЧНИХ АКТА У ПОСТУПКУ УТВРЂИВАЊА ДИСЦИПЛИНСКЕ ОДГОВОРНОСТИ УЧЕНИКА	16
ПИТАЊА И ОДГОВОРИ	
Уговор о раду за обављање послова ван просторија послодавца	40
Основ за утврђивање накнаде зараде за време коришћења годишњег одмора	40
Право на штрајк запослених у државном органу	40
Право акционара на постављање питања	41
Право на учешће у раду скупштине акционарског друштва	42
СУДСКА ПРАКСА	
УСТАВНИ СУД СРБИЈЕ	43
Надлежност Владе за доношење уредбе	43
Ступање на снагу општег акта	43
Избор кандидата за чланове Високог савета судства	44
Услови за обављање послова директора здравствене установе	45
Откуп станова - да ли постоји дискриминација носилаца станарског права на становима у приватној својини у односу на носоце станарског права на становима у друштвеној и државној својини	45
Индивидуализација продужења притвора за саокривљене у истом кривичном предмету	47
Обустава поступка за оцену уставности	47
СУДОВИ ОПШТЕ НАДЛЕЖНОСТИ	48
Повреда права на правично суђење (члан 32. Устава Републике Србије)	48
Заснивање радног односа у установи за образовање и васпитање	48
Различно поступање према запосленима приликом одлучивања о отказивању уговора о раду	50
Заштита синдикалних представника	51

Активна легитимација за подношење тужбе у спору за поништење одлуке о додели стана у закуп	52
Право својине на привременим објектима	53
Застарелост потраживања накнаде штете	53
Право на коришћење стана	54
Плаћање накнаде за коришћење радио-фреквенције	55
Спорови мале вредности, предаја предмета ненадлежном суду, дозвољеност ревизије	55
Надлежност суда у радном спору	56
Кривично дело <i>неуплаћивање пореза</i>	57
СУДОВИ ПОСЕБНЕ НАДЛЕЖНОСТИ	57
ПРИВРЕДНИ СУДОВИ	57
Кривица послодавца за неискоришћени годишњи одмор запосленог	57
Благовременост жалбе – рокови	57
Оспоравање решења којим се налаже уплата предујма трошкова на име постављања привременог заступника	58
Обрачунавање накнаде у месечним аконтационим износима	58
Опомена због допне дужника	58
Услови за остваривање права увида у акта и документа привредног друштва	59
Могућност истовременог вођења извршних поступака на основу меница против главног дужника	60
Враћање датог по извршеном раскиду уговора	60
Правна дејства уговора	61
Захтев за камату за потраживања накнаде материјалне штете	61
УПРАВНИ СУД	62
Основ за подношење тужбе у управном спору	62
Услови за одлагање извршења пре подношења тужбе	62
Примена закона у спору из радних односа на високошколској установи	63
Доношење решења коришћењем дискреционог права	63
ПДВ у међуградском превозу	63
ПРЕКРШАЈНИ СУДОВИ	64
Повреда права на одбрану окривљеног	64
Прекорачење објективног идентитета	64
Поступак у у сумњи насталој грешком суда	65
Могућност подношења прекршајног захтева за царинске прекршаје од стране полиције	66
Изрицање мере млађем малолетнику	66
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА	66
Стара девизна штедња - Предмет Алишић и други против БиХ, Хрватске, Србије, Словеније и БЈР Македоније	66
СТРУЧНА МИШЉЕЊА	
МИНИСТАРСТВО РАДА, ЗАПОШЉАВАЊА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ	69
Ограничење трајања прековременог рада	69
Плаћено одсуство за време прекида рада	69
Пренспитивање репрезентативности синдиката код послодавца	69
Број извршилаца као елемент правилника о организацији и систематизацији послова	70
Стручна оспособљеност за коришћење опреме за рад	70
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ПРИВРЕДЕ	71
Дефиниција истоврсних добара у поступку јавне набавке	71
Јавна набавка услуга извршитеља	71
Плаћање пореза и доприноса на минималну зараду	72
Застарелост права на наплату пореза на пренос права својине на непокретности	72
Плаћање таксе за оверу докумената за потребе реституције	74
Привремени увоз опреме	74
Примена чл. 21. и 26. Закона о финансирању политичких активности	75
Порез на оружје	75
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА	76
Карактер прихода предшколске установе	76
Основно образовање одраслих	76
ПРЕГЛЕД НОВИХ ПРОПИСА	77
АКТУЕЛНИ ПОДАЦИ	79

4

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све изражајнијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектиру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1. МИСАО: књига 5, 1921.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

МИСАО

КЊИЖЕВНО-ПОЛИТИЧКИ ЧАСОПИС

УРЕЂУЈУ :

В. ЖИВОЛИНОВИЋ и С. ПАНДУРОВИЋ

ВЛАСНИК :

М. СТ. ЈАНКОВИЋ

КЊИГА ПЕТА
СВ. I—VIII.

1921.

НА РАЈНИ.

V.

БЕТОВЕНОВА КУЋА

Бон, 1 нов. 1905.

Без сумње, човек би могао посетити Бон због њега са-мога: због његових рајнских кејова, његових вртова засађених лепим дрвећем и због погледа на Седам Брда. У њему би се могло изазвати још доста историјских успомена: римске ле-гије и легије Француске Револуције окупирале су га, и између ових удаљених датума видео је крунисања императора и играо је своју улогу у великим ратовима, у рату Низоземске, у Три-десетогодишњем Рату и у рату за шпанско наследство. Ба-варски изборници су га учинили летњиковцем а Макимилијан-Фридрих универзитетским градом. Он носи трагове своје про-шлости. Али ја долазим да потражим у њему само једну кућу, једну скромну малу кућицу, у једној малој улици, кућу где се родио Бетовен. За путнике као и за мене довољан је један човек па да избрише целу једну прошлост.

Иза троугластог Трга где цвећарке продају своје хри-зантеме уз звук звона — данас су Сви Свети — ударам Бон-ском улицом. Број 20 је старинска кућа с прозорима на окна, чији су дрвени подупирачи испупчени, и са декоративним гирландама по моди осамнаестог века. То је сасвим скроман стан упркос својој орнаментици. Претворен је у музеј из пијетета.

Звоним. Девојчица која ми отвори, поведе ме узаним от-кривеним пролазом који води вртићу заграђеном тарабама. Али ми не идемо до тамо. Отвори нека врата кроз која из-бисмо на алеју и одмах ме изведе на други спрат, у једну

собицу под кровом где ме остави, као да је, у својим годинама, схватала благодат самоће. То имам да захвалим њеној тоалети: није била још готова с њом, кад сам је узнемирио, а ускоро ће време служби.

Собица је тако ниска да се чини да ће плафон с гредицама пасти на главу. Кроз отвор на крову сунце помало продире некако несигурно ради облака који пролази и који чини неодлучним његове зраке. То је, уосталом новембарско, северњачко сунце, које се срами да сија и да прави златно-бледе мрље по поду. У средини собе, на невисоком лвовеном стубу, налази се гипсана биста Бетовенова, израђена по вајару Аронсону, с маском напрегнутом, квржавом, патетичном. А спреда, на поду, два три венца од сасушеног бршљана. Ова тужна слика, у собици где је он рођен и где је живео као дете, с овим увелим букетима и овом мртвом светлости, колико је узбудљивија него велика бронзана статуа коју сам малопре видео у близини Саборне Цркве и која га представља, раскошно одевена, у романтичној пози; за колико она надмашује, својом реалношћу, огромни и нагрђени споменик у Бечу и смешни споменик у Лајпцигу, коме се Немци диве — ту он седи потпуно го на накићеном фотеју, с покривачем по ногама, који су му дали као из милосрђа!

У другим собама, у првом и у другом спрату, поређане су све успомене које је било могуће сабрати. Ево узаног портрета Бетовенове мајке: То је доброћудна жена, тужна и достојанствена с украшеном капом. Нема слике његова оца, пијанца: музеј није крчма и где да му се овде даде место? А ево и њега у различитом добу. Ено га у двадесетим годинама у минијатури, с косом која му пада на раме, с устима која су већ горка, с очима крупним које су застрте неком лаком паром, као да им поглед не може пасти на ствари а да их не виде кроз маглу поезије и да их не морфозирају да би с њима населиле духовни свет. Портрети се нижу. Сад му има четрдесет и осам година на једној репродукцији слика од Аугуста Фон Клебера. Његов немирни гениј тресе косу налик на пламенове, узбуђује лице на коме се измењује светлост и сенка, док ведрина лежи на широком, сјајном челу и поглед који укочено гледа даљину. И, најзад, серија се завршује с маском његовог мртвог лица. Како је овај гипс могао отети од бесмртности толико емоционе снаге? Образи су упали, очи заклопљене, то је свечани, дефинитивни мир; али то је мир који долази иза патње и који, и ако ју је надвладао, ипак није одбацио њен упечаток.

На другом месту су распоређени музички инструменти: један мали гласовир на ком је он свирао као дете, 'старе бонске оргуље, сасвим поабане и најзад његови манускрипти чије су ноте исписане снажним, жестокиим рукописом.

Чим се Бетина Фон Арним, Гетеова пријатељица, сусрела са Бетовеном, пронашла је на њему знакове генија и поклонила му се понизно. „Кад сам га видела први пут, писала је она свом славном пријатељу, који је трпео само једну надмоћност, а знамо коју, заборавила сам цео свет па и тебе, о Гете....“ То су биле речи које Гете није могао опростити. Да буду написане, требало је да се природе њеној мисли! И видовита Бетина додаје: „Никакав цар, никакав краљ није имао тако јаку свест о својој моћи.“

Дакле Бетовен, који је имао већу моћ него ли лепота да подчини свешћу о својој моћи, љубио је само идеалном љубављу која га је ослободила од јарма сваке жене. Јер нема стварног робовања до робовања похотљивости; све док тело није ангажовано, ми заповедамо својој љубави, чије усхићење не мења него често јача нашу особност. Без сумње, победоносни гениј врши већи чаробни уплив на жене него несрећни гениј. Оне су увек претпостављале победнике и познају мање него ми љубавно сажаљење, ма шта се у том погледу причало. Оне налазе само потпуно готову славу, бар у највише случајева, јер има их божанствених које загрле невољу или предосете вредност и те иду даље у љубави него ће икад иједан човек ићи. Бетовен је био сиромашан, оскудан, дужан свим могућим незгодама, потичући из лакоме и мало блиставе породице која се била оградила кинеским зидом. Али најзад је безгранична моћ његове уметности оборила све препреке, посветила га страсти, њега који је узимао људске душе да их баци у океан где неће више осећати беду живота него само понос, велелепност, радост или ону патетичну сету насталу из напрегнутости наше чежње и из обмане коју та чежња назире. Што пак није реализовао своје љубави, то је стога што се није узјогунио да их реализује. Највећи део наших страсти враћа нам се, било у трагању за њима, било при њиховом завршетку, а фаталност је само изговор слабих. Он се сачувао цео, и његов је унутрашњи живот набујао као бујица која се загради, док није нашао одушка у ведрини коју даје вера, управљање самим собом и непрестана артистичка концепција....

* * *

Открио сам у једном куту портрет жене. То није портрет Елеоноре фон Брајнинг, која је за њега била драж улица и вртова бонских, у добу кад се срце буди. То није портрет Ђулијете Ђућарди, која искрсну предањ, кад је у напону своје младости, ошинут судбом, повучен сам у се, очајавао. То је дакле трећа жена што је сусрећемо у његовом животу, који је био, прича се, без и најмање путене слабости: Тереза фон Брунsvик. На том платну, из 1806, она има двадесет и шест година. Глава јој је ситна, црте су јој правилне, чисте, нео-

спорно лепе, и риђа коса им даје светлости. Али оштри, директни, упорни поглед има не знам чега свирепог што потсећа на равнодушну Салому од Луиниа.

Ова три женска имена једини су орнаменти његове биографије. Прва је била умиљата Лорхен, Елеонора фон Брајнинг. Било му је тада седамнаест година и, због не пособности свога оца, био је већ старешина породице те је морао васпитати двојицу браће. Била је млађа од њега за две године. Обожавао је поезију као што он музику, те су здружили своје прве снове. Да ли су се љубили? Не зна се. Она се уда, неколико година касније, за доктора Вегелера, и Бетовен је у будуће имао два пријатеља који су му до смрти остали верни. Ова је дакле идила била, највише, пријатна и мирна успомена из детињства, одређена да пружи сву своју вредност романтичном чару Бона, Рајне и Седам-Брда.

У тридесетој години волео је једно чаробно девојче које га извуче из самоће у коју се био завукао. Због своје страшне болести удаљио се од људи и сакрио се као да се стидео што је он једини у духу чуо хармоније што их је његова душа распростирала. То је била друга: Ђулиета Ђућарди. Она доведе натраг бегунца и поврати му наду. Овој девојци која је обасјавала његову ноћ, посвећена је сонета: Месечина. Ово је блаженство било краткотрајно. Делило их је толико социјалних предрасуда, делило их је толико несрећа. Чисти осећај, који ју је привукао према њему с тако реалном спонтанашћу, ишчезну у детињастој сујети да управља генијем. Била је кокетна и лична кад је требала да буде само једноставна и предана. Која би се девојка задовољила само с једноставношћу и са преданашћу? И Ђулиета се удаде за грофа Галенберга. Бетовен познаде очајање достојно Маслиновог Врта. Зар га није остављао Бог одузимајући му своју светлосну зраку? Али јаке душе искоче из провалије, и у своје отворено срце он упусти само више самилости, више достојанства, дубоко познавање живота које човек стиче само у својим поразима претвореним у победе. Како се морала изненадити сирота грофица Галенберг, читајући ово писмо, написано Бетовеновом руком мало иза тога пошто га је оставила да се гуши од бола ради њезине равнодушности: „Моја младост, ја то осећам, тек почиње. Сваки дан ме примиче циљу, који назирем а не могу да га дефинишем... Хоћу да ухватим судбу за грло. Неће јој поћи за руком да ме сасвим погне. Тако је дивно хиљаду пута живети живот!“

Посечена шума озелени лепше, певао је стари Ронсар. Тако жене имају обичај да увеличавају пустошење које изврше у срцима: има, код правих генија, делова душе до којих пустошење не може долрети и који нису подложни љубавном очајању.

Љубав Терезе Фон Брунsvик је мистериознија, јер њен расплет остаје таман. Верила се са Бетовеном 1806; било му је тад тридесет и шест година. Она је сама причала, не без задовољства, околности своје веридбе. Примила је музичара у Мартонвашару, у Угарској, где је живела са својим братом, грофом Франсоом. Ту су дали реч једно другом; али њена је љубав била старијег датума, јер га је волела још као мала девојчица, кад јој је у Бечу давао часове из пиана.

„Једне вечери, у недељу, вели она, по вечери, за месечине, Бетовен седе за пиано. Најпре прочета руком по клавиру. Ја и Франсоа смо познавали његову навику. Увек је тако пробао клавир. Затим изведе неколико акорда на ниским нотама; и лагано, с неком импресивном свечаношћу, одсвира песму од Себастијана Баха: „Ако ћеш ми дати твоје срце, нека то пре свега буде у тајности; и нашу заједничку мисао, нека нико не може погодити“. Моја мајка и попа се беху успавали; мој брат је, замишљено, гледао преда се; а ја, којој су његова песма и његов поглед продирали у срце, осетих живот у његовој потпуности....“

Тајер, Бетовенов биограф, сматра Терезу фон Брунsvик за пошиљатељицу једног љубавног писма, датираног 6 јулом, без икакве друге ознаке места и године, која се налази у преписци. Бетовен назива своју пријатељицу својом неумрлом драгом. Ја то је акценат „Апасионате“; он јој каже: Буди кротка, као што он излива мир у „Пастирској симфонији“. Дубоке трагове ове љубави налазимо у опери „Фиделио“, у циклусу песама, посвећених далекој драгој, и у оној симфонији, у си бемолу, која је названа симфонијом радости.

Ипак се нису узели. Да ли је она доиста волела Бетовена? Човек сумња у то кад посматра њен портрет. То лепо, затворено лице, више је строго него ли нежно. Десет година иза њихових зарука, он је писао: „Мислећи на њу, моје срце бије исто тако снажно као оног дана, кад сам је видео први пут“. Али, у својим белешкама из исте године, издаје нам тајну своје љубави кад говори о емоцијама које му буди природа: „Моје се срце, вели он, предива при гледању тог дивног пејзажа, а ипак она није ту, близу мене“. Да би осетио живот у свој његовој потпуности, није за њ било потребно да она буде у. Природа му је достајала: бацао је на хоризонт сенку своје велике душе која је човекољубљем овијала пејзаже. „Нико на земљи не може волети природу као ја“, писаће он нешто касније.

Тако је љубав за њега била само пригода за осећање, а не утицај, онај упечаток који оставља у нама власт неког страног бића. Свеже и младо лице, рука која расипа миље, то су биле прецизне контуре за његове жеље које их нису хтеле трпети. Његов прави страсни живот био је само духо-

ван који је био тако богат бурама, муњама, ураганима, а после дубоким миром! Самоћа је била лабораториум његових мисли.

Он је био од оних генија повучених у се који се штеде за уметност и тако живе у Богу. Један Леонардо де Винчи, један Микеланђело бранили су се, на исти начин, од социјалних удараца и од љубави. Потребне су нам све сентименталне маније да их привежемо за Моне Лизе или за Виторије Колоне. У истину, они су живели и умрли слободни. Волели су патити у својој пути него ли изгубити интегритет своје мисли. Зар нису покушали да убаце Госпођицу Д'Роанез у Паскалов живот онда кад је Паскал само у толико водио бригу о њој, не би ли је обратио Богу? Али, они су својим напорима поставили циљ који је надмашивао њихове силе; људе овог кова штитила је нека необична отпорна сила против хиљаду веза и хиљаду животних тегоба.

За генијално дело може се рећи да га је љубав надахнула а не жена, а то није иста ствар. Јер наша љубав припада нама, а свака је жена, па била она вољена изнад свега, странкиња, кад Бог говори.

За те људе не постоји подстрекачица.

* * *

Са бастiona Алте Цол на обали Рајне, у Бону, човек може да прати, доста далеко, у правцу Келна и Кобленца, ток реке, и да наброји седам брда, или боље шест, јер Ноненштромберг заклања Левенберг. Њихове протегнуте купе покривене су дрвећем, где се разликује, чак из толике даљине, злато, бакар и рђа јесени. Тражим кроз храстове, с ретким лишћем, манастир Хајстербах, који је поклонствено место. Ту је Бетовен као дете почео да воли дрвеће с обожавањем које је својствено Германима. „Више волим дрво него човека,“ рећи ће он једног дана.

Манастир Хајстербах је место легенада. Из снова древне реке оне пузе уз падине, као јутарње магле. Једну од њих нарочито волим, ону о калуђеру, који је, размишљајући о питању вечности, слушао певање неке птице триста година и вратио се у манастир као странац. Одавде, замишљам тог младог калуђера како лута заборавивши свет при тражењу свог сна. „Чим ствари буду постигнуте, изгубе своју вредност; душа осећа задовољство док тражи.“ Шекспир то каже за љубав. Трагање за време од триста година, какав срећан лов на блаженство.

Гениј значи: оптеретити време с оном моћи заборава, тако да оно услед неколико дубоких упечатака, на мистериозан начин продужених, узима изглед вечности. Тако Бетовен

Н а Р а ј н и

повећава наш живот за непрорачунљив број година. Он је залутао, кас калуђер у молитви, на путу вечности. И његов лов није био узалудан.

Превео: Душан Таминџић.

Анри Бордо.

СПОЉНИ ПРЕГЛЕД

КОМУНИСТИ У ФРАНЦУСКОЈ

(Допис „Мисли“)

Париз, децембра 1920.

Конгрес радничког савеза гласао је јуче о свом приступу Трећој Интернационали. Извештени сте телеграмом да су француски бољшевици добили знатну већину: 13.000 гласова, а само је било 3000 противника Лењиновој диктатури. Пре читања резултата тајнога гласања, председник конгреса је тражио од присутних да устану и скину капе. Тада су анти-бољшевици одговорили узвицима:

— Не, не... на колена са конопцем о врату!

Да се створи слика свега што се деси о, треба прецизирати тачке које су, за време од два и по дана, биле предмет дискусије федералног конгреса. А просто набрајање аргумената, који су ту били противстављени, најбоље карактерише душевно стање нових Лењинових ученика у Француској.

Познато је да су прошлога лета два делегата из Париза, Кашен и Фросар донели из Москве чувених „21 услов за приступање Трећој Интернационали у Москви“.

Најглавнији од ових услова односио се на пречишћавање партије. Према овој посланици „Француски социјалисти треба, пошто приђу Трећој Интернационали, редом и методично да уклањају са свих места револуционарног покрета (орган партије, редакције, синдикати, парламентарне групе, кооперативе) реформисте и људе из центра и да их замене опробаним комунистима“. У опробане комунисте Лењин убраја све оне који су се изјаснили за Московски режим још пре другог конгреса светске комуне тј. пре јуна 1920. Пречишћавање треба да се продужи постепено у колико слабљење дисциплине буде примећено; Москва задржава себи право да достави Французима да имају искључити из партије тога и тога члана који се не буде свидео Лењину. Није потребно да се понавља у какву би страшну ситуацију дошле француске социјалистичке партије испуњавајући дословце ову страшну искључивост. Ја нећу овде да наводим имена која је изнела десница конгреса да докаже да је Француској социјалистичкој партији материјално немогуће да раскине са људима који су радили за пролетаријат више од 20 година и били хапшени и гоњени, и који чине елиту радничког покрета; та имена не значе много за странце. Али може се тврдити да ће најбоље интелектуалне снаге остати изван организације ако би VII. члан услова био испуњен до слова.

Други услов односи се на пропорционалну репрезентацију

Тај су принцип затупали најбољи француски социјалисти почевши од Жореса. То су били социјалисти који су сачњавали авангарду француских партија и који су тражили и добили пропорционалну репрезентацију у Парламенту. У срцу социјалистичке партије та је пропорционална репрезентација сматрана увек као догма у коју се нипошто не сме дирнути, и само благодарећи њој екстремисти на левици — незнатна мањина пре три године — продрли су у редакције и комитете партије. И сада, једним обртом карактеристичним код Лењинових ученика, ти исти екстремисти, пошто су постали већина, хоће да искорене и саму идеју пропорционалне репрезентације: они, и само они, свуда у управљању партије. Може се разумети како је корисно урадила десница са конгреса, приказујући целом свету сву моралну нискост тога наглог одрицања.

Трећи услов односи се на дисциплину. Лењину није доста пречишћавање партије и триумф система већине, тако бруталног са својим резултатима. Њему треба да све чланове потчини гвозденој дисциплини, уништавајући и сваку жељу за самосталношћу. При читању одељка који се односи на ту дисциплину запрепашћује множина одлучних израза који се ту налазе: „Треба им метнути нож под грло,“ „треба обележавати усијаним гвозђем,“ „дисциплина треба да буде војничка.“ Лењин то зове демократска централизација. Један члан конгреса са деснице имао је право приметивши:

— Ја видим у чему је централизација... Али не разумем на шта се односи реч демократска.

Довољно је да се цитира један Лењинов пасус, па да се види да је он решио да формира пре један пук или војни корпус него једну демократску партију: „Обавезна потчињених свих помоћних комитета, комитету који им је претпостављен и постојање једнога центра чији ауторитет не може нико да оспори“. Не могу да одолим жељи а да не наведем још један пасус који обележава како Лењин подразумева војну дисциплину за чланове парламента, тј. најосетљивији елеменат сваке политичке партије. Сви комунисти изабрани као посланици, треба да сачињавају једну парламентарну фракцију. Та фракција извршује наредбе централног комитета. Да би гаранције биле јаче, централни комитет „треба да има у парламентарној фракцији једнога представника са правом вета.“ „У свима главним политичким питањима фракција треба претходно да тражи директиву од централног комитета.“ „Централни комитет има право и дужност да одреди или одбаци говорнике. Ови поднесе њему на одобрење тезе својих говора, па чак и цео текст.“

Да се види како Лењин разуме слободу штампе, ја ћу навести још један текст: „штампа треба да зависи у свему и

за све од целе партије и од њеног централног комитета; у том погледу никакав компромис није могућан“

После свега овога разумеће се гнушање са којим је десница протестовала говорећи:

— То што ви хоћете да створите, то је калуђерски режим... ни монаси нису више потчињени својим старијима.

Прелазим преко многих других услова и наводим још један, да завршим ова набрајања. Трећи услов је овако састављен: „Комунисти имају за задатак да организују један незаконити апарат који ће одсудног момента помоћи партији да испуни свој задатак у револуцији“. Без сумње да је тај услов камен спотицања. Један од чланова конгреса врло је лепо казао:

— Како ћете формирати ту незакониту организацију? Јасно је да то не можете учинити на конгресу. Ја не видим поступак који ће вам дозволити да, пошто сте изабрали један законити одбор, приступите избору тајног и незаконитог.

И додао је с правом: — Али најстрашније би било, ако бисте успели у стварању те незаконите организације. Јер тада све што бисмо имали као званичну организацију, било би потчињено неконтролованом мешању неколиких индивидуа којима нећемо чак ни имена знати.

Нисам исцрпео све говоре са конгреса који су били противу прилажења трећој интернационали. Али тврдим да сви остали аргументи нису били ни мање убедљиви ни мање одлучни.

Шта су одговорили француски бољшевици?

Најзанимљивије је на целом томе конгресу било да они уопште нису ништа ни одговорили. Оптуживали су их да хоће да претворе политичку партију у ескадрон везан ланцима. Најравнодушније су одговарали:

— Да..... Хоћемо да формирамо један ескадрон, јер нам он треба.

Онима који су жалили анти-демократски дух и неморалну политику московских команданата, бољшевици су говорили наивно и не кријући своје мисли:

— Одиста... Другу Интернационалу је упропастило то што је представљала јединство једне партије која је имала мрску реч „демократски“ чак у своме називу (социјал-демократе) Демократија је могла да буде корисна у једном моменту, али она је потпуно неспособна да врши једну ствар, једину која је за нас на дневном реду: рат.

У тој се речи налази цела ситуација. Конгрес је казао и поновио да хоће да се претвори у ратну машину, машину грађанског рата. Још нам није доста несрећа рата; ево где се цела једна партија диже да тражи продужење страхота. За њих крв није довољно текла. Наводим опет Лењина у једном од његових писама пролетаријату: „Треба претворити оружје

критике у критику оружјем.“ И даље: „Неспоразум у питању демократије претвориће се неизбежно у питање које се мора решавати оружјем између пролетера.“ Циљ је јасно назначен у једној другој Лењиновој посланици: „Наш је задатак да сломијемо и разоримо владајући режим буржоазије; ту се подразумевају и парламентарне институције, па биле оне републиканског или уставно-монархијског облика. По себи се разуме да слобода штампе има да буде укинута; она ће бити укинута чак пре свију других слобода буржоаских; совјетски систем хоће да сруши буржоаске лажи у којима слобода штампе значи слобода да се ова подмити.“

Да се успе у сличном послу без сумње да треба напирчити људе на нарочити начин. Све се остало тада доводи само собом: пречишћавање партије, напуштање пропорционалне репрезентације, дисциплина ножа под грлом, савет десетореце анонимних и т. д.

Изгледа да савез Сене није усамљен у тражењу грађанског рата у Француској. Савез Бургоње изразио се у истом смислу са 1211 гласова противу 22. Затим Савез Валансе примио је московску тезу једногласно, противу једнога гласа који се уздржао.

Може се предвидети да ће генерални конгрес, који ће се одржати у Туру кроз 15 дана, гласати у јачој већини противу демократије, а за грађански рат.

И тада ће бити корисно да се изнесе какве могу бити практичне последице сличног гласања. Троцки је већ послао један налог, по коме има да се у Француској баце у ваздух вагони који преносе муницију. До сада ни једна бомба није бачена; видећемо доцније да ли ће се речи и резолуције француских комуниста претворити у дело.

Ал. Пиленко.

КЊИЖЕВНИ ПРЕГЛЕД

ПРЕРАДЕ МОТИВА О ХАСАНАГИ

(Поводом трагедије „ИМОТСКИ КАДИЈА“)

Кад сам, пре много година, видео први пут Огризовићеву *Хасанагиницу*, она је, сећам се, направила на мене велику импресију. Сем краја, који је мењао оно што сам највише волео у песми о Хасанагиници и што доиста даје цео смисао и целу дубину овој простој и снажној народној умотворини, све друго је, чинило ми се тада, сведочило о сценској и драмској снази тога комада, и ја сам осећао радост,

својствену том младом и лепом добу, што сам познао једну нашу ствар која има драмске крви, једног нашег писца који зна шта су позориште и сцена, једну прераду народног мотива најзад, која излази из прослављене епохе драмске картонаже, малокрвних подражавања и укочених фигура од воска, каква је, као што се зна, била ранија епоха прерада народних мотива најбољим својим делом.

Тада ја очигледно нисам још знао колико глумац може да изфалзифицира снагу, као што вероватно још нисам довољно разликовао подигнуту реч, прек поглед, нагао гест од правог драмског сукоба. Ја сам, — са наивношћу која је одговарала мом добу и за којом бих много пута имао разлога да зажалим — у свим тим симулираним афектима гледао очигледно праве и истинске афекте, и како је престиж „Хасанагинице“, на извесан начин у чије излагање није нужно улазити, подржан и даље на много страна, то сам ја, и онда кад сам имао разлога посумњати у њену већу вредност, ипак остајао при веровању да та вредност у сваком случају није сасвим мала.

Појава „Имотског Кадије“ од Николе Ђурића нагнала ме је међутим да, после толико времена, опет приђем Огризовићевој „Хасанагиници“, овога пута са мање наивности и више пажње, и да у њој откријем једну велику заблуду, отприлике онакву какву сам већ раније открио у Војновићевој „Мајци Југовића“, која још увек канда ужива репутацију веома несразмерну са њеном вредношћу. И ја данас знам да репутација коју та „Хасанагиница“ ужива, у колико је ужива, почива на једној исто онако наивној обмани, на каквој је почивао и онај мој утисак из дечачких дана, и ако свакојако у овом случају из других психолошких узрока.

И доиста успех „Хасанагинице“ — као и „мајке Југовића“ у осталом — може се објаснити само двома стварима: огромним сиромаштвом наше драмске књижевности уопште, а посебице у прерадама народних мотива, и затим нашом необичном, атавистичком љубави према народном песништву и према свему ономе што је ма на који начин за њега везано. Изгледа човеку, кад пажљивије загледа, да је довољно било, поред имена чувених из народне песме, унети у комад извесан број стихова од народних песника, па да се тим умотворинама зајемчи симпатија публике, као што је певање неколиких народних мелодија обезбедило живот на позорници извесним драмским крпежима.

Јер оно што Огризовић даје у својој „Хасанагиници“ не само да далеко, врло далеко заостаје иза народне песме, него је и иначе по свом склопу, по психологији, по цртању личности, по схватању: једаред бледо, други пут банално, трећи пут немогућно. Оно што би се у тим, не баш сувише сјајним стиховима, могло назвати поезијом, губи подлогу самим тим што

не почива на психолошкој истини, због чега се постиже за резултат баш нешто супротно: наиме, да оно што је као такво могло бити лепо постаје управо ружно.

Нећу говорити о оном неукусном уплитању народних стихова у ткиво оригинала. Тога има у „Мајци Југовића“ још много више, и зато је ово, у ствари, једна још промашенија ствар. Навешћу само примера ради колико је неукусно оно кад стихове са почетка народне песме „шта се бели у гори зеленој“, стихове који су једна лепа и под нарочитим условима постала фигура, ставља у уста детету, којем ће слуга да одговара: „Није снијег нит' су лабудови.“ То што је у песми нарочити украс, постаје овде једна глупа и немогућна намештеност поред свег тога што је она писцу могла изгледати нарочити проналазак. Још грубље је злоупотребљен онај познати стих: „Мајка ваша срца каменог“, који Хасан-ага баца жени у лице, да добије за одговор питање: „Каменог“? а он да потврди: каменог, на што ће она још једном да постави то исто питање и он да јој добаци тај исти одговор. То је исто тако натегнуто, проћердано и банализирано као и оно кад мајка Југовића код Војновића сама за себе каже: „И ту мајка тврда срца била.“ Ови покушаји да се помоћу једне лепоте, која ужива кредит у нашим осећањима испроси за себе јефтин утисак, несимпатични су већ сами по себи и то у толикој мери да ова несимпатичност онемогућава изазивање икаквог осећања, осим осећања негодовања. Слушалац има разлога свакојако кад не дозвољава да га сматрају за бенастог.

Много веће и много дубље грешке су чињене у спровођењу радње, и тамо где се ишло за народном песмом и покушавао да да лик појединим личностима, и тамо где је машта стварала самосталне допуне. Већ сам начин како су личности тумачене и оцртане, представља једну завидну меру банализирања и свлачења у свакодневну земаљску прашину. Хасан-агиница, која је по народној песми једна високо племенита природа, природа која уме да трпи и да неправедно страда, која бива жртвом једног до крајњих висина потенцираног племенитог бола, и чија је трагика баш у томе што уме да трпи а не уме и не може да се брани, она је код Огризовића постала скоро једна брбљуша, која се до те мере брани и правда да ми већ с разлогом почињемо веровати да је крива. Кроз читаве чинове она говори и само говори. Скоро се не може доћи до речи од ње. Осим тога, у ње је бол према деци од које је отргнута бачен у толикој мери у позадину, да он изгледа извештачен и неискрен. Севдах, љубав је главна нота у те мајке која има петоро деце, једну већ на удају! Требало је доиста много рђавог укуса па у тој мери онаказити лице оригинала. Требало је имати у великој мери оскудицу осећања

за узвишено и велико па од оне херојске мајке, која умире кад се откидају од ње њена деца, направити ову чудну мајку која је само жељна љубакања и која је кадра да онда, кад је обрхвана највећим болом, прича својој петнаестогодишњој ћерчици о својим љубавним јадима и о заносним лепотама севдаха.

Таква мајка је можда могућна! Можда има и таквих жена које ће бол за мужем којег — како нас ова уверава — толико воле и бол за децом којој желе да се врате, моћи помирити са ашиковањем и флиртом, као што то чини ова. Хасанагиница у другом чину кад се уз тамбурицу Имоског кадије и уз песму муезинову подаје севдаху да би могла приметити како ће јој се при сваком таквом миловању јавити тужне мисли на агу, њеног мужа, и кад одбија кадијино грљење само док се „слегне све ту у срцу“. Можда таквих жена има. Али колико ћемо високо ценити такве жене, то је већ друго питање. Свакако нами неће ни на ум пасти да их упоредимо са узвишеном Хасанагиницом из народне песме! Међутим сигурно да нема деце која ће, као петнаестогодишња Султанија у Огризовића Хасанагиници, доћи крадом својој мајци да је виде од жеље, да ју зову натраг у дом, да је уверавају како бабо не мисли тако зло и како би једва чекао да се она врати, јер је воли, па да после одједном, кад мајка вели како је проси Имоски кадија који је „пристао“, „млад и умиљат и добар као дијете“, који је „толико воли“ и „тугу јој разумије“, да одједном даје овакав савет мајци: „Немој, мати, одбијати га, па да тужи и он ко ти и бабо!“ Такве деце нема, баш и кад би се могло узети да је могућно да таква девојчица од петнаест година разговара све оно са својом мајком, што ова разговара са својом.

Имоски кадија, који је по народној песми нешто изузетније, нешто што се издваја од осталих, код Огризовића испада скоро један болећиви млакоња и један фићфирић, који је цео свој израз и целу своју карактеристику добио у својој тамбурици са којом се шуља кроз цео комад; а Хасанага, онај преки Хасанага из народне песме, чија се сурова прека воља ломи и крши у самој себи, постао је овде једна слабостиња, један цепидлака и инаџија, који је кроз цео комад зачијава: реци да ме волиш, и који то тако провидно каже да се само инату пишчевом има да захвали што се драма не свршава још у првом чину, јер се његова Хасанагиница, онаква каква је, ни издалека не би толико нећкала.

„Да си једном — једном да си дошла!“ вели он. „И на путу да си сад у сусрет изишла ми... На капију! — Овдје!“ Па одмах прави овај сасвим погрешан закључак: „Ниси хтјела да ми дођеш љубо! Поносна си-камена си срца!“ А она, да би га одмах демантовала, одговара: „Гласника си имао по избор,

па да је само један дошао“.... — Колики амбис између концепције у народној песми и ове овде.

Али колико је Огризовић вичан у банализирању и колико уме да погоди баш оно што је најгоре, види се још боље из овога примера: Кад је Хасанагиница добила поруку од мужа да је не чека на кули ни у роду његовом, она, по народној песма, на топот коња за које мисли да су Хасанови, полети кули да се са ње стрмоглави, али је задрже њене кћери вриском и саопштењем да то није Хасан, него Пинтеровић бег. У народној песми тај детаљ је нарочито леп. Он, једним потезом осветљава огромни бол ове жене, бол који иде до самопоништења.

Он је зато тако снажан што не видимо акцију, која не оставља никакву сумњу у озбиљност такве намере. Међутим Огризовић, заборављајући да дело и реч нису једно исто, пушта своју Хасанагиницу да на топот коња, задржана у намери својој и отимајући се од кћери и од слуге, овако стилизује своју одлуку: „Та пустите ме врху највишем! До танчице ћу трком трчат куле, врат ломити ћу кули низ пенцере“. И док је уз плач задржавају, а она опет прети „он живу ту ме неће дочекати“, са куле ће дете, банализирајући још једном стихове народног песника, довикнути: „Врат се натраг, мила наша мајко, није ово бабо Хасанага!“ Но она ће га после, разуме се, дочекати заједно са својим братом Пинтровић-бегом, разливеним и причљивим као и она и ни мало тако осионим као што се прави (јер осиони и преки људи, као и они што су кадри много да трпе, не причају много), дочекује га да се са њим подобрано наразговара и да оде тек онда кад је од њега узела свој мираз и опрему. Али ће бар то време искористити, колико да би баналност постала сасвим банална, да равно још четири пута, у разним приликама, каже како је хтела ломити „врата кули низ пенцере“, док то најзад не чује и сам Хасанага, за којег је све то и удесила. Па зар ви после свога тога доиста можете веровати, да је она збиља хтела себи окончати живот? Зар вам не изгледа само једна обична претворница, да не употребим грубљу реч, која је крива и која сад хоће пренемагањем и успијањем да се оправда? Хасанагиница из народне песме пре би скршила врат, но што би једном рекла да то хоће. И зато она има све право на наше дивљење, као што ова друга заслужује нашу одвратност.

Мени је немогућно овде, у овом сумарном прегледу, износити место по место са оваквим и сличним примерима којима је пуна књига. Немогућно ми је доказивати за сваку поједину ситуацију њихову психолошку неистинитост и натегнутост. Већ из начина на који прерада одступа од оригиналног мотива даје се, мислим, извући довољна наука. Вино се по

по првим гутљајима познаје. Напоменућу само да Огризовић и тамо где је независно од угледа стварао — то се види већ и по ма о пре поменутој ћерци Султанији — није показао ни духа ни инвенције. Епизода са робињцама, које Хасанага убија или које се због њега убијају, не изгледа нам необично вешт проналазак за карактерисање Хасанагиног бола за женом, нарочито не онako како је он ову епизоду израдио. Тај бол би се, без штете за драму, могао приказати и јачим и отменијим но што га ми видимо кроз ове распусне баханалије. Али је још мање разумљиво зашто је и ради потенцирања којег утиска унесено да једна од жена које долазе да просе Хасанагинуцу муца. Муцање само ради муцања још је разумљиво у једној лакрдији. У драми оно је заиста чудан луксуз! Но са тим доста! Ви знате да ова Хасанагиница, као што то и приличи њој, умире не од туге за децом; него од љубавне радости, од среће што је добила натраг свога агу и његов севдах. Нама је мало невероватно да жена, као што је ова коју смо напред оцртали, може да доживи тако велики афект — па ма то била и радост, јер и за велику радост су потребна племенита срца — тако велики афект, рекох, да од њега наступи смрт. Али све једно. Главно је било, ма и у овако непотпуном облику, упознати се са „Хасанаганицом“ од Огризовића, да би се мало боље расветлила једна доста укорењена заблуда, како би се, можда, тим поводом загледало боље у очи и другим сличним заблудама, и да би се после тога могло прећи на разматрање једног другог покушаја прераде мотива о Хасанагиници, који је и био стварни повод овом враћању у успомене и овом обнављању познанства.

Та друга прерада је, као што сам већ раније рекао, „Имотски Кадија“ трагедија у пет чинова од Николе Т. Ђурића (Загреб, 1919). Ја ћу одмах рећи да она нема никакве сличности са прерадом Огризовићевом, и ни са другим прерадама народних мотива новијег доба. Она се, без икакве претенциозности, држи старих угледа и, ма колико била самостална по извођењу, она се са респектом обраћа узору из народне песме. Да ли је то њено преимућство или њена слабост, видеће се, можда, доцније. Али пре но што пређемо на њено разматрање ваља ми напоменути да је између три друге прераде истог мотива, Огризовићева ипак најбоља. Јер је „Шефка Хасанова“ (3 чина) од Вл. Тмуше, (Сарајево 1920) један савим почетнички рад поред све тежње пишчеве да да једно своје самостално тумачење, док је Шантићева Хасанагиница (Мала Библиотека, Сарајево 1920, треће издање), ма како се мислило о њеним стиховима, само један неуспео драмски покушај. То је било потребно напоменути да би се праведније и правилније просудило оно што ће бити речено о четвртој преради тога мотива, о „Имотском Кадији“

* * *

Идући за решењем проблема о Хасанагиници, на основу оно мало података које даје народна песма, писац „Имотског Кадије“ је, изгледа, запазио две ствари. Прво да Хасанагиница, ако се хоће да задржи њен профил из народне песме — а писац је чини нам се осетио лепоту и савршеност тога профила — да онда Хасанагиница не може да буде довољна за централну личност из једног са свим простог психолошког разлога: што се највећи део њене трагике изражава у ћутању. Врста њенога бола не може се изразити многим говором, ако се неће да иде у Огризовићеву школу. Покушај да је учини централном личношћу, а да задржи ипак њену физиономију, наишао би на многе, можда несавладљиве тешкоће, осим тога што би га лако навео на лажна и натегнута решења која би самим тим ту лепоту окрњила. Друго њега је морала заинтересовати личност Имотског Кадије. О њему народна песма даје само један податак: понајугледнији од свих просилаца. Међутим за драму је врло важно тачно схватити ову личност и убедљиво образложити психологију тога човека који, тако угледан, проси Хасанагиницу тако рећи оног истог дана кад је њен муж тера од себе, да је после циглих седам дана поведе на венчање. Идући за решењем тога проблема долази и он — као и Огризовић — до закључка, који се уосталом скоро намеће, да конструише једну ранију, давнашњу младићску љубав Имотског Кадије према сестри Пинтеровић-бега. Тако се доиста најпре и може објаснити одлука једне тако угледне личности да, прелазећи преко свих обзира, без премишљања запроси једну пушћеницу, кад би могао на сваки прст наћи девојку. Само је писац „Имотског Кадије“ унео у решење тога проблема више пажње но што то чини Огризовић. Он је осетио да тај човек мора доиста имати извесних особитих духовних преимућстава па да буде вероватна, код његовог положаја, ова упорна, дуготрајна љубав. Он га зато није схватио као обичног севдалију и није се задовољио само тиме да га учини једним ритером са тамбуром. Ослањајући се, поред осталог, на друге податке које о Имотском Кадији даје народно предање и народна песма, он конструише једну личност која ће доиста одговарати целој ситуацији и чије ће духовне особине у довољној мери моћи бити достојан премац Хасанаги за срце ове жене. Јер тек на тако достојном премцу може се доиста одмерити сва снага љубави ове жене, љубави која је тако чврсто везује за њен дом и њену породицу. И прилазећи са те стране проблему он све јасније осећа да овде ваља ставити тежиште драми. Он почиње да гледа проблем са друге перспективе, он га посматра преко Имотског Кадије, који постаје централна личност и ствара тако једну позадину на којој ће се само у толико јасније да оцрта тра-

гедија Хасанагинице. На тај начин историја између Хасанаге и његове жене постаје једна епизода; али она тиме не губи у вредности и снази. И мени се чини да баш ова, на први поглед смела комбинација, сведочи о сигурном драмском инстинкту пишчевом. Народна песма даје само један, само завршни моменат, као што то најчешће и чини. Она посматра материјал са гледишта епских потреба. Драма изискује други распоред и друго посматрање. Умети прерадити материјал тако како то изискују драмски захтеви, а ипак сачувати у преради све лепоте и све битности узора из песме, то је свакојакo већ једна позитивна особина чију вредност не можемо потцењивати.

Поставивши проблем на ову основицу, што је изискивало много саморадње и много самосталних комбинација — он овако развија и тумачи цео догађај: Волећи је још у првом младићству, кад се најинтензивније и ваљда најискреније воли, Имотски Кадија је кроз петнаест година сачувао слику своје љубави као најдражи, најлепши сан у који ће да се врати ма кад, као у какво топло одмориште, кад наиђу животне невоље и бол. Слика Селмина — тако се зове Хасанагиница — лебди, у свим најбољим тренуцима, пред његовим очима и он је данас воли једном вишом, једном одуховљеном љубави, која увире сва у једну жељу: да види Селму, само да је види.

Све части које су му његов ум, његова пословична праведност и његов високи положај донели не могу му надокнадити задовољства која налази у овој једној жељи. Она га најзад одводи кући Хасановој, где ће — јер љубав доиста има непромишљених и нелогичних поступака — покушати да преко слуге Арслана задовољи сву своју жељу. Но то ће бити индиректан повод Хасану да отпусти своју жену. Кадију су видели како гледа у прозор Селмин и доставили Хасану, који, једак због тога што му жена ниједном није дошла да га обиђе у болести, а прек и напрасит, узима ово као довољан разлог да својој љубоморној сумњи да одушке у пренагљеном отпуштању жене. (Овај повод није битан. Он је за драму ирелевантан и у његову процену не морамо улазити. Довољан је разлог који даје народна песма, али и овај конкретан повод не смета самом развоју драме, док је од користи за експозицију, јер даје прилику да се одмах упознамо са Имотским Кадијом и његовим осећањима).

Прво што иза тога долази, то је да Пинтеровић-бег, преки и нагли, долази кадији за отпусницу, за развод Селмин од аге. Сасвим убедљив, овај акт је искоришћен и то тиме што ће тако и кадија бити први извештен о драми која се одиграла, а којој је он и незнајући био повод. Шта је природније него да он, који толико времена воли Селму, пожуре

да је проси, уверен као и остали да се за овај груби акт Хасан-агин има да захвали само његовој прекој и каприциозној ћуди; и шта је природније него да наљућени и преки Пинтеровић-бег даје своју сестру и не питајући је. И онда се развија оно што већ предвиђамо. Хасанагу обузима кајање. Он почиње да осећа наглост свога акта, жалост за женом којој је учинис неправду зато што ју је и сувише волео. Али његово јогунство и тврдоглавство не дозвољавају му да извуче конзеквенце и тргне реч. Па ипак — љубав која је погрешила има и код најтврђих људи потребу да поправи погрешку и да верује у немогућности — он се нада и онда кад изгледа све изгубљено. Он је научио децу, како ће довикнути мајци кад њени сватови буду пролазили. Можда ће се она смекшати и попустити да би уштедела попуштање њему. Но она се, чини му се, нећка. Његова прека ћуд, запаљена љубомором, узаври опет и он са прозора додацује: „Ти немајко, ти срца каменог!“ Иза тога ће се појавити Селма, да после неколико тешких и горко болних реченица, коснута болом у дно својих најплеменитијих осећања, испије отров како би та моћ — како вели — приковала и њено тело уз ту кулу и „уз моје све“. Оно што иза тога долази, појављивање кадијино, који се, извештен да се Хасан спрема из заседе напасти његове сватове, дигао са својим људима овамо и нашао — „видовит“ како каже стари Арслан — ту баш у тренутку кад се догодила несрећа. Његов бол, његова исповест и његово самоубиство, све је то дошло само зато да зазрши драму којој је кадија главна личност, али је дошло убедљиво, разложно, не постајући сувишан баласт.

Разуме се овим кратким препричавањем није ни из далека исцрпена цела садржина. У ову главну нит уплетено је пуно драмских епизода: стари, честити слуга Арслан који ће, кад добије налог од Хасана којим отпушта жену, отићи не Селми већ њеном брату, уздајући се у могућност поправке ове неправедне од уке, који ће и доцније радити све да приволи Хасана на помирење и да одврати кадију од женидбе; затим Хасанова сестра Зилфија, која ће се безумно заљубити у кадију чим га види и која ће у својој безумној љубави ићи тако далеко да му преобучена као мушкарац долази, да би — авај! — дознала да он узима Селму и да би то сазнање платила животом; ту је осим тога још један велики број других личности, унесених било да истакну и окарактеришу велику вредност кадијину и да подвуку углед који он ужива, било да оживе радњу и учине је пунијом и вероватнијом.

Ја не могу, на жалост, улазити у сваку од тих појединости и проценити сваку понаособ. Међу њима има и таквих којима би се могле чинити ове или оне замерке. Нарочито их има у другом и четвртм чину које су због извесне по-

цепканости у радњи и због мало наглих прелаза мање успеле. Али их зато има и таквих које су врло добре као епизоде и које доприносе много карактеристици средине и оживљавању расположења, као што је она са веселим сватом Ашир-ефендијом и са живом, мало враголастом Елифом.

Међутим потребно је истаћи да су психолошки ситуације истините и тачне и нарочито да су личности, што се карактеристике тиче, рађене врло сигурно и дате начином који их врло приближује фигурама из народне песме. Нарочито ваља нагласити да оне, као и цела драма, далеко стоје изнад Огризовићеве прераде. Не само да је Кадија једна много истинитија, много дубља и много отменија фигура од оне са тамбуром из Огризовића, него су и Хасан, и Пинтеровић и нарочито Селма (Хасанагиница) онакви какве их сугерира народна песма, а ми смо видели колико су они у народној песми истинитији, снажнији и непосреднији но код Огризовића. Хасанага није — као у Огризовића — човек, који ће да се расплињује у препричавању свога севдаха и свога неубедљивог бола, који ће слаботињски да мољака и детињски јогунасто да затеже и цепидлачи, него човек који своју љубав, дакле своју слабост, може да открива само себи, а тек по изузетку, онда кад га превари афект, и коме другим. Па и тад он се, као што одговара његовој затвореној и прекој нарави, трза, скоро стиди и каје. Карактеристична је у том погледу — и врло добро нађена — сцена са водоношом у трећем чину. Хасанага би хтео од њега да дозна што о Селми, коју је њена снаха извела, ту близу крај извора, на теферич. И он га заобилазно испитује. Међутим момак га познаје и прозире његове намере па из шеретлука навалице одговара лаконски и избегава одговор. То је онај од кога је Хасан и дознао за теферич, и за којег, уједен већ самом том вешћу, вели кад се други пут појави: „Ев' опет овог! И он гризе ме! Свуд око мене као завјере понамјештане“. И кад му је поставио неколико околишних али узалудних питања, он се обраћа Арслану: „Ко хоће да рјечи намјешта, и да ме, киван, сваком прижиже. Не могу више, ти га питај сам!“ И кад овај и Арслану на исти начин одговара, па одлази, Хасан ће: „Из њега к'о да Селма говори, ил' као да га драшка на мене!“ Он једино са Арсланом, добрим старином, својим слугом, може да говори о овом предмету. И испитујући и правдајући се истовремено, он овако црта свој преки акт: „Онда ми је било претешко /што никада не дође обић' ме/ у мукама ми тешким, претешким. — /Сад, миран, схваћам женску ћуд и стид/. Ал' онда ми, у болу двоструком, /ко намјештена дође порука/ за луди налог нагле ћуди ми“..... — „Изгубих памет, у ме уђе бијес, /и скр'а мене — Селму одагнах“. — Мало је необјашњено, бар мени не изгледа потпуно убедљиво, кад он потом

излази пред кадију, да му мало загонетно каже како не треба да узме Селму, дајући као разлог: „да слава твоја боље за-сија“. Али овакав Хасан нам је ипак разумљив и вероватан. Он је тачан кад, такав какав је, не може сам да да иницијативу за повратак Селмин који толико жели, али у себи прижељкује: „да учини се невјешт (Арслан), па да сад /заостане и тамо отиде, /да сам без мога знања сврши све /и мени је доведе“. — Он је врло тачан кад у нервозном очекивању да се појаве поред куле свати, како би он извео свој план, осорно и неправедно баца кривицу на поштеног и доброг Арслана: „само ћу тиш сад/, а ти си само овом јаду крив“, на шта ова поштена старина, схватајући све, снебивајући се, одговара: „Нек и то буде, хајд!“ Доиста у таквим тренутцима човек има потребу да буде неправедан и хотимице груб, да сваљује кривицу на другог, да се правда пред собом на најнемогућнији начин. Он га окривљује што је одмах извршио његов нагли налог и што то после није поправио. Па онда понова нада, па онда крај који смо већ навели, а у којем се сукобљавају његова радост због успеха и Селмина очајна одлука да умре. Један неспоразум, и условљен њиховим карактерима, отворио је овај јаз који их је одједном раздвојио онда кад су требали да се споје и који, као што то увек бива, доноси трагедију.

Тако исто је Пинтеровић, и поред извесних не најубедљиваје стилизованих разлога, остао у главном оно што и треба да буде: прек, одлучан, непопустљив. Кад га кадија гони да, као брат, изравна спор између Селме и Асана, он, и ако признаје да би му то била дужност, цикне при самој помисли на Хасана. „Ко је он? и какав је? Па ја да идем њему сада зар? Да можда молим? То никада!“ И сва наваљивања не помажу: „Остави! Ту нема више али. Готово!“ Исто тако су убедљиво оцртане жене: мајка Хасанова и сестра му Зилфија, убедљиво родитељи кадијини, убедљиво, што је најважније, деца Хасанова, која су код Огризовића тако намештено сладуњава као да су узета са каквог стоваришта дечијих играчака. А понајпуније и најде-таљније стари Арслан, веран, честит слуга, поштен и добар и разборит човек. Већина од тих лица, дата је, у ствари, само са по неколико овлашних потеза те могу, на први мах, изгледати мало сува и штура. У ствари у њима има увек више но што се на први мах види, и ја бих им пре уписао у врлину но у ману кад се, и поред тих овлашних и оскудних потеза, ипак јасно разликују један од другог, добијајући свако своју физиономију.

Најзбијеније, али сигурно најубедљивије је изведена сама Хасан-агиница. Она има свега три сцене. Прву кад са децом ишчекује свекрву и заову да донесу из горе глас о њеном мужу. Са пуно дискретности, управо онако како доликује њеном

отменом и затвореном карактеру, ту се показује њена топла, предана али нигде неподвучена брига за мужем. Већ у почетку сцене, у праштању са другарицом Алтом и правдању што јој не може доћи види се ово осећање, које је у толико убедљивије што је скоро стидљиво и ни мало самохвалисаво. Она се правда што јој, и око то жели, не може доћи, јер јој се чини, чим би да крене од куће, као да јој господар остаје тужан код куће што га оставља самог.

(Свршиће се)

В. Живојиновић.

ПРЕРАДА МОТИВА О ХАСАНАГИНИЦИ

(Крај)

И Хасанагиница овако црта другарици Анти своја осећања која је везују за кућу, а из којих се види дискретно, индиректно речена прича за мужем и о мужу, брига која мора бити, то осећате, испуњава све њене мисли, сваки акт, цело биће; овако, рекох, она описује:

„Та прије — да ти речем истину, — да дођем, већ се била спремила, и радујем се врло како ћу да изненада банем преда те, па чим ти руком према вратима, к'о да је нешто трже, клону ми...“ И она збиља остаје да са децом, у неколико простих речи које даје на њихова детиња питања, покаже одмах и своју просту, непосредну, најобичнијим средствима оцртану љубав према својој деци, љубав у којој нема ни једног лажног ни траженог тона. А кад Арслан јавља да иду свекрва и заова, њено је прво питање: „Иду весело?“ — Старац одговара: „Већ ход им каже све.“ — „Све боље је ли?“ И чим су стигле, она немирно пита Зилфију: „Ах, гдје си већ? Говори! Брзо све! Говори златна моја Зилфија! Оправљен је велиш?“ Но и заовина умиравања јој нису довољна. Она мора да пита и свекрву: „Је ли му боље? Шта ради? Пита ли што?“

Ви видите, из тих неколико потеза, жену која доиста воли свога мужа, која га воли без позе и која је одана колико могу да буду одане можда само такве затворене, дискретне природе. (Разлог који она, као врховни, наводи у овом монологу за оправдање што не иде у гору да посети мужа, није најсрећније стилизован и он чини једну непотребну пегу на овој личности. Народни разлог: стид, био је довољан кад већ овај, који је требао да буде један дубљи психолошки, и можда леп да је стилизован јасно и убедљиво, није успео.

Писац је наслутио једну лепу, дубљу психолошку мотивацију; он је покушао да овој жени која је сва од осећања и од утанчаности којом се прелива њена богата али сакривена душа, да једну префињену, осећајну видовитост која назире психолошке могућности тако заплетене да се оне скоро не

дају јасно изразити речима. Али је он тако стилизовао тај аргумент, да се поред свег нашег слушања и свег напора маште не може да конструише права пишчева мисао. Она вели, на име, да би, баш и да је нико не спази, могло бити опасно и штетно ићи мужу у гору, јер би иза тога „заостало у души му/ к'о нешто тамно, као неки чвор/ то само женски једва схваћа ум,/ а мушку свијест на то мрачи сјет. —/ Од загонетног чвора тога зла/ у браку често.../ да развод буде одгонетка му.“ Да ли тај „чвор“ треба да буде мисао, која би се породила у мужу, да њу није довела њему брига и љубав, него путни нагон? У том с учају би то било доиста добро нађено, јер би тако трагедија Хасанагинице била још већа, пошто би чувајући оно што је највише и најлепше учинила била једну невину кривицу, па то највише изгубила баш чувајући га. На такво решење упућује и дијалог иза тога кад Зилфија, не могући да схвати, хоће да пита мајку за објашњење, а Селма, сва изненађена пита: „Шта? — Зилфија! Кад погледа те човјек: дјевојка,/ а чује ли ти ријеч: дјетенце!“ Тај стид Селмин, то ућуткавање заове, они протести: „Ал' сејо“ говорали би за овакво објашњење. Али, ма колико да је добро што се писац трудио да Селму учини што дискретнијом, немоћном да свакој мисли и сваком осећању да израз, ипак се не може примити да та нејасност иде тако далеко да је ни читалац ни слушалац не могу јасно и сигурно да наслуте. Овај дакле, инача важан моменат, није успео. Он има само ту једну доиста добру страну што се и на конкретном случају види сва стидљивост Селмина, главни елемент њене трагедије.)

У другој сцени, приликом теферича у трећем чину, Селма, као што то сасвим одговара њој и њеном ужасном положају, одговара само по коју реч, на силу, болно и немо, са једном очајном резигнацијом, која је ознака оног немог бола, који Софокле у Антигони карактерише као највећи. „Стој!“ „Не мучи ме!“ „Пусти!“ то су одговори које даје својој снахи Елифи која се труди да је развесели, да потом једном реченицом каже све своје душевно расположење: „Из срца ми је ишчупано све. У кули ми је све што овде би.“

Најкарактеристичнија је пак трећа сцена. У неколико циглих реченица казује она и своје очајно расположење и целу своју трагедију. На поклич Хасанов да је немајка, она је, сва уздрхтала, дошла горе и, увређена у оном што јој је најсветије и што је зато највише боли, пригушено и очајно тупо пита још с врата: „Ја дјеци твојој дакле немајка?“ А, кад се он, изненађен и као скамењен пита:

„Јел ово сјен ил' сан?“ она одговара: „и сјен и сан. За тебе сјен, а сан за обоје.“ — „Да вјечан буде,“ вели Хасан. — „Мени хоће, знам!“ одговара Селма. Из тих неколико речи ви видите, осветљену афектом који даје речима сликовитост,

сву провалију њенога бола и сву мирну одлучност душе која се решила на последње. — И кад је он, занесен срећом, радујући се њеном повратку а не разумевајући досег и значај њених речи, привуче себи и узвикне: „И нема више моћи која би/ одавле ми те макла,“ она мирно, сва непомична и камена, одговара: „Истина!“ и искапљујући отров додаје: „Од ове моћи јаче не има! Та моћ ми сад и тијело прикова/ уз ову кулу и уз моје све.“ — „Шта учини?“ — „Да с тобом сстанем.“

Да ли је ово одступање од мотива народне песме било потребно или не, то ћемо оставити на страну. Стало ми је било само да покажем са колико се разумевања писац уносио у извесне психолошке ситуације које нису биле ни лаке ни просте, и колико је он оно што је у мотиву било најбитније схватио и осетио правилније, поузданије, дубље од осталих прерађивача.

* * *

Ја сам се нарочито задржавао на позитивним особинама ове драме за то, што ми се чини да су оне претежније и такве, да се у поређењу са њима недостатци драме могу са мање строгости просуђивати. Комаду би се, поред извесних неуспелих сцена и поред малих исклизивања и тамо где је главна линија погођена и добра, комаду би се, рекох, могао замерити још и њен понекад сувише збијен, понекад сувише свакодневан стил, који може због тога да остави чешће утисак прозаичности. Али како ја мислим да је боље казати истините и тачне ствари и језиком који није особито коињаст, који је ако хоћете чак и сув, него давати психолошке немогућности ма и најкитњастим и најуспламтелијим стилем, то ја не бих у овој мани могао наћи сву осуду. Било би свакојаче боље да је сликовитији. Али би горе било кад би због тога морала да пати унутарња и психолошка истина. Ја мислим да у том погледу не може бити бирања између ове и Огризовићеве драме.

Можда би се могле учинити још које напомене односно склопа и мотивације извесних сцена, нарочито оних чија условљеност лежи у верским и локалним обичајима места и времена у којем се радња одиграва. Међутим за то је потребно боље познавање тих прилика и тих обичаја. Како је пак писац, како сам сазнао, на самом месту и по изворима испитивао и ове обичаје и цео догађај за који се вели да се доиста одиграо у Имотском — народне песме које иматског кадију славе упућују већ на то да је таква личност постојала — то се држим, код иначе овако савесног рада, можемо ослонити на писца.

Једна већа примедба могла би још можда да се учини сцени са преобученом Зилфијом у трећем чину. За целу радњу ова епизода нема особитог значаја; она није неопходна и нај-

више ако помаже да увери како је Имотски кадија човек вредан најбоље и најплеменитије љубави и да учини трагедију кадијину у толико већом у колико ће он изгубити једно срце које га до самопоништења воли а да не добије оно које он воли тако кобно. Али ту има романтике која овом писцу врло реалистичном није иначе у обичају. Међутим та сцена са Зилфијом, исто онако као и она са муштулугџијама, пада у врло незгодан тренутак. Она долази онда кад кадија чује да Хасан спрема заседу његовим сватима и кад се цео Имотски купи да иде у одбрану. Те сцене не само да успоравају немир и нервозу које морају бити последица такве вести, него изгледају готово и неприродне а штетне поготову. Ма колико се оне брзо и нервозно играле, ипак оне слабе импресију, јер сугерирају утисак да Кадијина љубав није тако моћна као што смо мислили, кад он, и поред такве вести, има времена да, макар у ком облику, разговара о тако споредним стварима. Та сцена, убачена негде раније пре ове вести о заседи, имала би много више разлога и можда потпуно постигла циљ који је писац њој имао. Но и без ње драма би можда могла бити.

Највећа јој је мана ипак њен збијен, сув стил који не дозвољава да се драмски сукоби развију до пуне снаге и који због тога не даје довољно места за развијање емоције. Она нас оставља хладнима више но што би то, према самом предмету и према датим ситуацијама, требало да буде.

Али оно што је несумњиво, и поред свих замерака које су учињене или које би се могле учинити ма са које стране, то је: да је ова прерада ипак боља од досадањих прерада мотива о Хасанагиници, а боља и од многих других прерада народних песама. Па и ако не би била далеко боља, она ипак, већ по самој оној првој констатацији, има право на наше признање. Зато мислим да сам учинио само своју дужност кад сам пожелео да јој овим одам то заслужено признање макар и на овако непотпун начин.

В. Живојиновић

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

ХАНРИ ЏОРЏ ВЕЛС КАО ИСТОРИЧАР.

Хенри Џорџ Велс је у савременој англосаксонској култури В. Британије, па и С. Америке, најплоднији ако не и најутицајнији књижевник. Узев у обзир потребну релативност према нивоу и врсти културе своје земље, он сада има онај исти уплив на своје читаоце који у Русији имају Толстој и Горки, а у Француској Емил Зола: т. ј. они велики писци који своје уметности стављају у службу друштвених и политичких проблема садашњег човечанског друштва.

Велс је до сада дао око 20 савремених романа, око 10 романа књижевне фантазије, третирајући питања далеке будућности у вези са замишљеним напретцима науке и технике, затим једну не мању серију студија социјалних, религијских и политичких питања. Целокупном своме делу Велс даје карактер социјалистички. Сви његови радови носе општу карактеристику проучавања питања организације социјалне демократије, уздизање рада као основе друштвених вредности, политичке правде и светскога мира. Од како је настала Руска Револуција он је био њен најодлучнији бранилац у енглеској јавности. Недавно је био лично у Русији да на лицу места проучи прилике и резултате Револуције о чему је већ објавио своје критичке утичке.

*

После његовог последњег романа из последњег светског рата (*Mister Breitling sees it through*) у коме је узео у одбрану западне демократије и мале народе против теократије Централних Сила, проблеми наметнути резултатима највећег светског рата побудили су га да изради и једну Универзалну Историју Човечанства, која је објављена овог лета. ¹⁾ Вредност

¹⁾ H. G. Wells: *The Outline of History*, pages 652. Cassel and Company Limited. London, New-York, Toronto and Mebaurne 1920.

овога волуминозног дела истиче се самим предметом, ауторитетом писца и стила, а нарочито схватањима историјских метода и начином излагања материјала. У своме уводу ове историје и ако потсећа да су његове дисквалификације за обраду ове врсте очевидне, ипак је ово дело за просечног читаоца од огромне вредности. Међутим је ову историју написао уз сарадњу, савет и контролу четири призната енглеска историчара (Barker, Johnston, Lankester, Gilbert Murray), — као и читаве једне групе стручних помагача. Велс жели да овим делом допринесе бар то да се народне светске историје израђују на овој основи, са овим принципима и овим циљем:

Доиста је веома тежак и замашан покушај да се истинито и јасно у једном делу као непрекидној целини донесе цела историја људског рода од најдубљих сазнања његовог порекла па до данас.

Постоји једно опште осећање — уверење да настава историје, сматрана као део општег образовања не задовољава своју сврху јер није постављена на солидној основи. Историјска настава у школама свих рангова је уска, пристрасна. Све су историје, у књизи и школи најпре националне. Светске историје најчешће проучавају једну епоху и то скоро само једног континента. Универсалне историје човечанства постоје само у речима, а не и у израђеним делима. Обично се олако сматра да је универсална историја само један агрегат националних историја. Међутим, историја човечанства, као једна целина одводи једном широм и разумљивијем схватању, даје друге резултате науци и примени, него ли историје појединих нација и периода. Јер нема ограничења у времену и простору.

Историја не би требала да буде изузетак међу наукама. Испунивши све празнине времена и простора, њен нацрт се упрошће видик се проширује, и онда датуми, имена и места, бескрајна количина детаља, разлажу се, свде се у опште законе. Тако да, док се многи покрети и установе који су у историји човечанства имали великог утицаја (на пр. појава и рашћење научног познавања, израђивање идеја новца и кредита, хришћанство и т. д.) у досадањим историјама разматрају или посебно или са намерним дигресијама, у једној правој универсалној историји ређају се просто и лако као документа — спомени света на коме живимо. Ово у вези са научним радом и солидним образовањем студента или просечног читаоца.

Друго: једна практична потреба модерне цивилизације. Кант је тврдио да општег, заједничког мира неће никад бити без општих, заједничких историјских идеја. Ово утврђује јасно последњи светски рат у коме су савршенства саобраћајних средстава довели у исто друштво за боље или за зло људе разних нација и раса. Разне историјске идеје су се сукобиле, борба је била до истребљења, и њене жртве су биле не само

војне установе већ и невине породице, неборци, па и неутрални. Без заједничких историјских идеја, које воде човечанство хармоничној кооперацији, већ са уским себичним националистичким традицијама расе, биће увек нових ратова. Савремене политичке социјалне и економске идеје су веома фантастично извитоперене о пореклу и историјским одношајима социјалних класа. Један здрав историјски смисао у разматрању посебних улога ових класа у заједничком животу, велика је потреба за унутрашњи социјални мир.

Циљ историје треба да буде прилог науке, која објашњава како, од куда и из којих услова се појавило, у току дугих доба и од мртве материје, садашње стање ствари, измученог и разнобојног живота човека, да би се могле проценити наде са којима се иде пред будућност. Историја, овако схваћена је један експериментални прилог једној великој и хитно потребној васпитној реформи, која треба најзад да рестаурира универсалну историју, прегледану, исправљену, на висини садашњице, постављену на своје право место и употребу, као кичма општег васпитања. Ми велимо „рестаурира“ јер све културе до сада, Јудаизам и Хришћанство у Библији, Ислам у Корану, употребљавале су неку врсту космогоније и Светску Историју као своју основицу. Без ове базе, стварна, солидна култура човека је непојмљива. Без ње остајемо у хаосу.

*

Стварно, мало је универсалних историја писано од једног, самосталног писца. Оне су већином дела енциклопедија хронолошки поређаних радова стручних специјалиста за разне делове материјала. Више има дела која доносе посебне периоде историје. Иначе велики је број универсалних историја које су у ствари само енциклопедије историја. Такве су све *Weltgeschichte*, *Histoires Universelles*, па и сама најмодернија и најпотпунија Енциклопедија Британска. Волуминозна Хелмхолт-ова „Светска Историја“ такође је један марљиви рад компилације. Ф. Ратсел-а „Историја Човечанства“, најбољи рад за философију историје схвативши је као социологију, само је проучавање човечјег развика кроз цивилизацију.

Све ове историје, ма да драгоцени прилози историјске науке, имају ту ману да им недостаје следовање једног, јединственог, непрекидног процесуса: недостаје им јединство представљања које се постиже кад је цео предмет прошао кроз један самостални ум. С тога се Велс и одлучио да и сам даде једну своју Историју Човечанства са онаким распоредом градива и онаким горе исложеним његовим принципима и погледима на задатак историске науке.

У Велсовој светској историји I књига говори најпре о планети земљи у простору и времену, затим излаже камено доба, одабирање и промену врста, појаву првих живота у води,

утицај климе на живот, доба рептилија и мамифера, појаву свести и хронологију леденог доба.

II књига проучава порекло и живот човека пре 50.000 година (палеолитска доба), појаву европског човека неолитска доба) и његове основне особине, појмове о филозофији, религији и астрономији и средоземној клими, основе људских раса и њихових језика.

III књига — „Зора историје“ приказује народе аријских језика у преисториским временима, њихове прве цивилизације Асираца, Халдејаца, прве појаве Египта, Индије и Кине, — прве покушаје бродарства, трговине, азбучног писања, обожавања богова, звезда, свештеника и краљева, доба тадашњих социјалних класа, ропства и слободних индивидуалности.

IV књига износи Јудеју, Грчку и Индију. V пењање и пад Римске Империје. VI Хришћанство и Ислам. VII развитак великих монголских империја према копненим путевима и нове империје западних цивилизација које теже морским путевима. VIII Доба Великих Сила, принчева и парламената; нове демократске републике Америке и Француске; каријера Наполеона Бонапарте; стварност и уображавања XIX века; пораштај знања и слободе опредељења, националистичка фаза. Најзад, међународна катастрофа 1914 године и свршетак периоде самовлашћа Великих Сила са завршним параграфом о стању човечјег мишљења 1920 године.

Завршна IX књига доноси „Будуће доба историје“ која излаже могућност уједињења човечјих воља у политици, како би могла настати светска влада и основане карактеристике светске државе. Како би свет онда изгледао кад су људи уједињени у заједничком миру и правди, па и о смислу живота доба изнад тих....

*

Из овога нацрта-костура разазнаје се метода, начин схватања задатка историје и оригиналност дела. Ово је управо тканина филозофије историје и оригиналност дела. Писцу је мање стало до датума, имена, ратова, промена граница држава, колико до — великих основних промена, развитка услова појаве сазнања, идеја, религија, филозофија и установа које су из истих произашле. Главно је сазнати узроке промена. Отуда на пр. у одељку о Грчкој читалац се веома површно упознаје са њеним политичким променама а највише са грчком мисли и литературом, филозофијом у установама. У одељку о Александрији реч је само о њеној науци, религији и филозофији. Тако третира све остале народе и њихове посебне кулминантне периоде. Квантитативно о нацијама ова историја говори у толико у колико су њени напори и успеси допринели разним новим облицима људске цивилизације.

XIX век је например важан само по својој техничкој механи-

чкој и индустриској револуцији, која путем судара супротности доводи све ближе унификацији света. Та мехоничка револуција што приступачнијег саобраћаја уздигла је широке масе људства на до сада највиши ступањ образовања.

И док су у пређашњим периодама човечанства владале разне философије и идеје, и религије као Хришћанство, сада, на основи савременог преображаја начина производње, размене и саобраћаја, настаје владање религије социјализма, независне од облика установа у којима ће се очитовати.

Какве је врсте ова најновија светска историја великога писца види се по његовим погледима на задатак опште историје, по распореду и обради материјала. У сваком случају ово је један замашан и светао покушај. Напомињемо да, у колико се ово дело дотиче Србије пре и за време светскога рата, писац увек подвлачи њену улогу у раду на решењу питања XIX века, њено држање у рату, истичући је, за разлику од њених суседа на југоистоку Европе; а садању Југославију узима стално у одбрану од империјалистичких прохтева њених суседа.

Ово дело колико је расно енглеско по начину обраде, толико је исто космополитско, јер је по своме крајњем циљу социјалистичко. Писцу је главни циљ био утврдити да је последња криза човечанства, — светски рат, Париска конференција мира и Лига Народа, — завршила једну епоху светске историје и отворила једну нову еру која има да обради и реши питања могућности уједињења света у једну заједницу, основану на равноправним, општим интересима целог људског рода.

По брзини којом историја корача по свом путу, као да ће се овај циљ остварити пре завршетка процесуса хлађења планете земље.

Немања Вукићевић.

НЕКРОЛОГ

† КОСТА СТОЈАНОВИЋ

Наша држава и наше друштво изгубили су изненада једног човека који је по својим особинама ума и карактера исто толико колико и по својим особинама срца чинио част нашој средини. Коста Стојановић, еминентни научник и политичар; социолог, економ и финансијер; министар финансија у прошлом и данашњем кабинету, преминуо је у ноћи између 2 и 3 јануара ове године, подлегавши једној прекој и суровој болести, али исто толико и својој преданој љубави према дужности и раду, који је ценио изнад бриге за себе и изнад сваке

личне угодности. У њему и „Мисао“ губи и жали једног од својих најугледнијих сарадника и једног од својих најбољих пријатеља.

Рођен у Малишту, у Маћедонији, досељен још у доба свога првог детињства у Алексинац, свршивши гимназију, а потом наставнички одсек на тадањој Великој Школи и један виши курс на страни, Коста Стојановић још као гимназијски наставник показује своје велике научничке способности у којима се проницавост и ширина духа такмиче са дубоком озбиљношћу и ретком енергијом, правим условима сваког великог рада. У то време он је скоро сав апсорбован само својим математичким и физичким студијама, чији су плод: „Атомистика Руђера Јозефа Бошковића“, „о поетским, филозофским и научним делима Руђера Ј. Бошковића“, „физика и математика XIX столећа“, „нова теорија о материји“, и које ће му донети катедру више математике на Универзитету.

Али он није од оних уских научара, који су на другим пољима рада у најбољу руку аматери. Његов дух је шири и замах његове енергије већи. У политици, у коју рано улази, он се, као члан радикалне странке у чију здраву мисију верује, истиче исто тако брзо, а поставши министар привреде за време економског рата са А.-Угарском, он се одаје темељном проучавању економских проблема, уносећи у њега исту ону дубину и озбиљност коју је уносио у сваки свој посао.

Већ тада он спроводи једно смело дело, које чини датум у нашој политичко економској историји, а које је могао извести само један тако оптимистички дух, чијој вери и чијој упорној смелости нема граница. Он прима рукавицу коју нам суседна монархија у својој слепој надметности баца, и успева да у току кратког, смелог и неуморног делања ослободи Србију од дотадашње економске зависности, отворивши нове путеве нашој извозној трговини. Египт и Италија, то је нова оријентација у нашој спољној трговини коју он, на супрот дотадањој Бечкој, доноси и коју успева делом да докаже као изводљиву, на супрот свем скептицизму једне конзервативне и навикама успаване средине. Тај велики успех мале Краљевине био је и његов велики успех, који ће га, дижући му углед, водити новим и новим политичким успесима, успесима које он несебично дели са својом отаџбином, задржавајући за себе само један невидљиво мали део.

Идући за идејом, којој је овом акцијом дао конкретан облик, он ће доцније бити један од главних поборника савеза са Грчком, да најзад у склапању тог савеза сам учествује и осигура нам том приликом све концесије за извоз преко Солуна, који ће постати наша главна извозна база. Идући за том идејом он је један од главних поборника економског зближења са Италијом, и цео његов рад у избеглиштву, поред неустрашиве

критике злоупотреба, грешака, и грехова које је наша влада на Крфу чинила, посвећен је овом циљу, да га, преко конгреса потлачених народа у Риму и преко Конференције у Паризу на којој ће се тешко али неуморно борити за наша права на учешће у надокнадама, одведе у Рапало, које треба да буде почетак те нове оријентације ка западу.

У унутарњој политици он један од оних, ретких у нас, који не крећу са постављеног пута. Али и један од оних који не мисле да циљ оправдава средство. Одлучан и честит, дубоко убеђен у оно што верује, дубоко верујући у оно што хоће, доследан и несавитљив, оптимист и зато фанатик, он није могао проћи без судара у својој средини, наклоњеној свакојаким компромисима. Зато он већ рано постаје један од неугодних елемената за вође у својој странци, због чега дуго времена не долази до оног израза који би одговарао његовој интелектуалној и моралној снази. Још од почетка своје политичке каријере он је, са својим нераздвојним другом др. Дражом Павловићем, у групи Мише Вујића која стоји на левици и која чини опозицију диктатури Пашић — Протић. И то размимоилажење са странком бива све веће, у колико она, под вођством ова два диктатора, скреће са свог првобитног пута, да се са њом потпуно разиђе онда, кад ова дефинитивно напушта свој програм. То бива још на Крфу, где са још неколико другова улази у познати блок опозиције. А формално ће, заједно са др. Дражом Павловићем, иступити из ње 1919 г., приликом једног конкретног и принципијелног питања, да ступи у демократску странку, да из ње, у најкритичнијем тренутку, дође за министра финансије, на којем ће положају и завршити свој живот.

Несавитљив, доследан, исправан исто толико колико дубок и неуморан у раду, он ће дочекати част, ретку и необичну, да умре честит и сирмах, остављајући својој земљи на дар цео свој живот, у којем ни један дан није прошао без напорног рада за њу.

Но и поред све заморне и необично велике активности у политици, довољне да испуни један најбољи радни век, овај агилни, широки и проницави дух ни једног дана није заборављао своју вољену науку, са којом почиње и завршава свој живот јавног радника. После свих заморних послова дана, он стиже, крадући од свог одмора, да прати све важне појаве у математици, филозофији, економији и социологији и да активно сарађује на њиховом научном обрађивању.

Једно за другим следеју његови чланци, студије и књиге из математике, економије, политике и социологије. Поред већих математичких и физичких студија које публикују Академије Наука у Београду и Загребу, међу којима између осталог и: „Елементи теорије о економским вредностима,“ он публикује и

своје економске и политичке студије („Говори и расправе политичко-економске,“ 2 свеске), сарађује на свима часописима у земљи и на многим на страни, даје интервјуе и чланке за наше и стране новине, не сустајући никад и непрестано ширећи круг свога поља рада, продирући у све разнолике проблеме са истом проницљивости и истом сигурношћу. Па и последње године, за време свога тешкога рада у министарству финансија и у политици, он не напушта свој рад на науци и стиже да, између осталог, публикује два своја документована чланка, пуна ширине назора, сигурности суда, либерализма и непристрасности. Један од њих: „Рат и прогрес“ изашао је у 15 и 16 броју „Мисли“ (свеске за 1 и 16 август), а други, ваљда последњи, о „комунизму“ изашао је у 23 и 24 броју нашег часописа (свеске за 1 и 16 децембар 1920 год.).

* * *

Нека ово неколико оскудних речи, којима одајемо скромну пошту овом необичном духу, чудној енергији и ретком карактеру, буду истовремено израз и наше дубоке жалости за човеком, који је као личност заслужио нашу љубав толико колико и наше поштовање, а у којем и „Мисао“ има да жали један од најтежих својих губитака.

Ж.

УСПОМЕНИ КОСТЕ СТОЈАНОВИЋА

Заједно са светлим децембарским даном гасио се један живот; све лакше се осећало једно срце; губила се једна мисао; умирао је један Човек.

А све је било немо и само су душе плакале.

У великим жутим собама замирала је последња румен са запада. Језовити болеснички мир одмарао се на белим мермерним статуама, на скупоченим сликама и на дугим редовима књига. У ваздуху пуном медикамената осећала се смрт. Уморна, неиспавана и као сенке какве, пролазе нема и поражена лица, тихо, без речи и само се укрштају погледи у којима дрхти бол.

А живот се лагано гасио....

Наука је стала, немоћна, слаба. Као четири дива што изгубише снагу, као четири виша бића што изгледају у очима окупљенога света, лекари стоје над њим и мисле, верују, чекају.... А људи придолазе са свију страна; улазе и као да ступају на свето место, прилазе њему без шума и без даха. Долазе да га виде и поражени, са неверицом и болом назиру крај. Долазе по неком необјашњивом осећању, по неком чудном инстинкту, по дужности, по самилости ближњег, гоњени љубављу — долазе сви и као да хоће да му помогну немим жељама и топлим молитвом Богу. Долазе, и сви остају и свакоме се чини да не може да оде, да не сме да оде. Остају да верују, да се моле и да чекају.

А срце је кудало све лакше, све тише....

Неко је пригушено плакао и тај је плач језовито нарушавао мир. Људи су се погледали немо, са страхом, мисао се кочила од бола и сви су предосећали једно исто, али се свест очајнички бунила: он неће да умре, он не може да умре, он не сме да умре. Па и хладна, непомична уста белих статуа као да су се покренула и као да су јецала: он не сме да умре, он не сме да умре.

А мисао се његова губила лагано, све више....

И плачу људи. Смрт кружи над њим стално, упорно и описује све мање кругове. Тишина од које се срж леди, тишина као пред буру. Још увек се верује, нада и чека, чека....

А велики дух растајао се са животом лагано, тихо, без пове и речи, без уздаха и суза.

Заједно са светлим децембарским даном умирао је један Човек.

ДАНАШЊА ТИПИЧНА ГЛЕДИШТА О ДРЖАВИ

Као што се у филозофији у дефиницији филозофије огледају основне разлике у гледиштима на саме проблеме филозофије, на саму суштину предмета који филозофија изучава, исто тако у државном праву у дефиницији државе огледају се основне разлике у гледиштима на саму суштину државе.

Постоје три типичне дефиниције државе. По једној држава је друштво у коме постоји извештан ступањ диференциације. По другој, држава је друштво у коме јача социална група држи власт. По трећој, држава је друштво у којој јача економска група држи власт. Две последње дефиниције директно одређују ко држи власт у држави. Прва то не одређује директно, али она, што ћемо одмах видети, чини основу за извесна решења овога питања (ко држи државну власт). То пак, ко држи државну власт, одређује питање о еволуцији државе, питање о њеном постанку и питање о њеном смислу. А ова питања чине суштину теорије о држави као социалној институцији.

Прву дефиницију државе одређује позитивизам (боље рећи позитивистичка социологија). За њу је основни закон у друштвеним појавама диференциација. Разлика између примитивних друштава и модерних је пре свега у диференциацији. Разлика у економским формама се огледа у ступњу диференцираности поделе рада. Разлика у политичким формама се огледа у ступњу диференцираности организације.

Филозофско — метафизичким језиком слично, готово исто, каже хегелистичко схватање државе, нарочито у својој форми државног социализма кад обраћа довољну пажњу емпијским елементима. По тој концепцији држава представља највиши ступањ јединства у друштву, највишу организацију, најсавршенији поредак, „објективни дух“.

Позитивизам, идући за идејом диференциације, испушта из вида супротности у друштву. Диференциација значи разлике такве врсте да се узајамно допуњавају у једну органску целину. Идући за овом идејом, он испушта из вида садржину. Диференциација значи једну форму друштвену, која може да има различиту садржину: кроз диференциацију могу да се одигра-

вају ствари различите социалне вредности.¹⁾ Због тога, што испушта из вида супротности, позитивизам се лако, и најприродније, појављује као солидаризам: диференциацију он схвата директно као везу солидарности међу члановима једнога друштва. Због тога пак, што испушта из вида садржину, позитивизам може чак бити заступник државе, у којој јачи држи државну власт у својим рукама, у опште државе у којој једна група експлоатише другу.

Оно друго схватање пак, идући за идејом јединства, испушта из вида супротности и разноликости у опште и држава се са свим природно појављује као општа друштвена институција, као представник општег интереса и то правог општег интереса. Отуда у Хегеловој филозофији она добија вишу етичку вредност од друштва т. ј. од сваке друге друштвене заједнице, управо највишу етичку вредност коју може добити једна људска заједница. Изнад државе по етичкој вредности може стајати јоште само религија, уметност и метафизика т. ј. оно што човека веже за козмичко. Од онога што човека веже за друштво, држава има највише вредности. И отуда државни социализам толико верује у рад државе у смислу социализма, да нам се показује чак и наиван. Његова је претпоставка да је држава заступник правог општег интереса и да то може бити у сваком случају. Према таквој претпоставци се појављује сасвим природно захтев да држава брани слабе од јаких, експлоатисане од експлоататора.

И ово схватање у својој вери да је држава заступник општег интереса, сасвим лако може потврдити и државу у којој јача група држи државну власт у својим рукама, у опште државу у којој једна група експлоатише другу. Гледајући у држави општи интерес, она не види да је тај општи интерес понекад само једна форма, иза које се крије грубо експлоатисање.

Друга дефиниција, као што смо рекли, директно показује да у држави држи власт само једна група. По њој је дакле држава установа експлоатације слабијих од стране јачих. Који су то јачи, ова теорија не одређује ближе. Група јачих може бити група религиозна, група војничка, група привредно јача. Ово схватање могли бисмо назвати дарвинистичко-социолошко схватање.

У складу са овим схватањем је схватање да држава треба да се држи резервисано према борби социалних

¹⁾ Формална социологија каква је Зимелова (Simmel) диференциацију узима као један битан фактор т. ј. као битну форму. Отуда се да објаснити симпатија између извесних позитивиста и ове формалне социологије (Bouglé, у својим *Les idées égalitaires*).

група. Друго и не може да изађе из схватања по коме важи закон да јачи побеђује. Ако је закон да јачи побеђује, онда је држава немоћна да ма шта измени у њему. Све тече по једној природној нужности. Томе би се могло пребацити да је држава једна организација друштвена и да се о законима друштвеним може говорити не испуштајући из вида ову чињеницу. И они који чине ову примедбу подвлаче да држава може активно учествовати у друштвеној борби. Примедба је у ствари илузорна. По овом схватању држава је израз друштвене борбе: њена је суштина баш у томе да изражава факт да јачи господари слабијем, да јачи социално (војнички, привредно итд.) постаје јачи и политички, говорити дакле о томе да држава учествује у друштвеној борби значи говорити једну таутологију или говорити једну нелогичност: да држава може постати оно, што она у ствари није.

Трећа дефиниција о држави ближе одређује која је та социална група која држи државиу власт у својим рукама. По њој та група је економски јача група. Држава је установа у којој економски јачи експлоатишу економски слабије. Ово је марксистичко схватање.

При свом ближем одређењу државе у једном погледу разликују се две variante. По једној јачи економски, зато што су јачи, постају политички јачи. Држава је само једна форма у којој се појављује њихова економска премоћ. Политичка премоћ је израз њихове економске премоћи.¹⁾ По другој јачи политички постају јачи економски. Као последица тога што су политички јачи, они постају и економски јачи. Јачи политички искоришћавају своју политичку премоћ у економском циљу.²⁾ По првој варијанти држава је само облик економске премоћи једне групе, по другој она је средство за економску премоћ. По првој варијанти држава ниче из економског устројства, по другој из државе ниче економска премоћ једне групе. По једној сва моћ јачих у држави је моћ економска: држећи своју економску власт, они држе политичку; по другој, сва моћ јачих у држави је чисто политичка, држећи политичку они држе и економску моћ.

При ближем одређивању која је то економска група, може се издвојити као нарочито схватање синдикалистичко. То схватање се оснива на фактима из садашњости. По њему синдикати су основна економска ћелија која ће добити битну политичку вредност. По њему, политичку организацију детерминише синдикалистички покрет. Ово схватање има више интереса у погледу еволуције државе и зато ћемо се на њега

¹⁾ Marx — Engels.

²⁾ Oppenteimer.

опет вратити кад говоримо о еволуцији. Иначе, на ову чињеницу позивају се сва схватања која су у духу марксизма.

Сваком од ових схватања одговара нарочито схватање о еволуцији државе.

Првом одговара схватање по коме је еволуција државе у смислу неутралисања. По позитивистичком схватању, по коме се еволуција састоји у диференцирању и по коме је диференцирање обично схваћено у солидаристичком смислу, и не може се друкчије замислити еволуција државе. Са све већим диференцирањем иде упоредо и све већа солидарност међу члановима једне државе. Солидаризам кроз државу појављује се као неутралисање. Теорија по којој држава претставља општи интерес друкчије и не може да замисли себи еволуцију. Управо, то је суштина државе и строго узевши и не може се никако ни говорити о еволуцији у овом погледу. Држава је од увек неутралисана. Али, кад се узме да је могућа еволуција, онда се она мора замислити као еволуција неутралисања државе, државе, која и у првом стадиуму представља неутралисаност, дакле као еволуција у стању неутралисања. Државни социализам на свој језик то преводи као социализирање друштва ауторитативним путем.

Другом схватању одговара схватање по коме еволуције у опште нема: могуће су само промене у форми, у томе која ће кад група бити јача, (војничка, привредна и т. д.) По њему увек у држави господари јачи — то је основни факт, то је суштина државе.

Трећем схватању одговара схватање по коме постоји еволуција у највишем степену: по коме је еволуција чак такве врсте да ново устројство друштвено претставља собом устројство у основи супротно претходном т. зв. антиномична еволуција. Због тога схватања еволуције се и јавиле велике разлике при њеном ближњем одређивању. Каква је та антиномична еволуција? Какав је тај прелаз из једног стања у супротно? Је ли то еволуција или нешто друго, револуција? Каква је разлика између еволуције и револуције? Где је граница између еволуције и револуције? На тим питањима се разликују данас центрумашко, бољшевичко и синдикалистичко схватање с једне стране и марксистичко-еволуционистичко с друге стране. Прва три стоје на гледишту револуције и у томе се разликују од оног које замишља прелаз у више друштвено стање легалним путем, еволуционистичког.

По нашем мишљењу, центрумашко схватање се састоји у томе да се прелаз у више друштвено уређење може извршити кроз политичку форму демократије т. ј. кад већина становништва постане пролетер и социјалиста. По бољшевичком међутим могуће је и да мањина узме државну власт у своје руке и заведе социјалистичко уређење.

Разлика између ова два схватања дакле састоји се у овоме. Центрумашко не допушта диктатуру пролетаријата, чак и у прелазном стадиуму: прелаз у социјалистичко друштво има се извршити строго у форми демократије. По њему револуција је допуштена кад мањина неће на легалан начин (у форми демократије) да допусти већини да дође на власт. У том случају у ствари неће бити ни револуције од стране пролетаријата. И у том случају неће бити у ствари никакве диктатуре пролетаријата: ако има диктатуре кад већина господари мањином, онда има диктатуре и у овом случају. Али пошто такве диктатуре не може бити, пошто је легално да већина господари мањином и пошто се цео правни систем на крају крајева и у овом најидеалнијем облику своди на то да већина господари, то је у овом случају искључено говорити о диктатури.

По бољшевичком пак гледишту револуција је допуштена кад год се пролетаријат осети способан да може да дође на власт: онда кад је мањина, кад већина становништва није пролетер или бар није социјалиста. Према томе, по њему је са свим могућа диктатура пролетаријата. И не само могућа већ и нужна. По њему после револуције улази се у период диктатуре која ће трајати све дотле, докле се не створи социјалистичко друштво. Али зато што је социјализам он замишља да после тог периода неће бити диктатуре: јер социјализам будући против класа у друштву, у својој суштини је против сваке диктатуре. Он је у опште за диктатуру што верује много у остварење социјалистичког друштва које по њему није само друштво у коме ће важити за поделу добара принцип рада, већ принцип потреба: свакоме не по раду већ по потребама, са претпоставком наравно да свако ради. И у томе управо гледа се његова права природа. Он верује, много, зато и заводи диктатуру. Али он тиме много и ризикује. Кад он доводи мањину на власт, он показује, да не води довољно рачуна о економским условима, о упоредном развоју у економским односима.

По њему и мањина може доћи на власт, што ће бити у оним земљама у којима још привредни односи нису развијени да може пролетаријат природно и лако створити ново друштвено уређење. У томе је његов активизам: претерана вера у људску вољу, његов рационализам: вера да се друштво створи по разуму и његов фанатизам: он је изгледа нека врста религије код пролетара, задовољење религиозне потребе код маса.

По синдикалистичком схватању, прелаз у социјалистичко друштвено уређење извршиће се кроз синдикате. По нашем мишљењу синдикализам докле сматра као средство за прелаз у социјалистичко друштво генерални штрајк. Разлика између њега и прва два је у томе што оно замишља револуцију као

економску, а она два као политичку, боље рећи, и као политичку (пошто претпостављају извесно економско стање у моменту револуције). Али он не остаје обично на томе. Он иде и даље: до револуције, у политичком смислу. Али онда он прелази у прво или друго од горњих схватања.

Што се тиче еволуционистичког социализма, он еволуцију замишља као еволуцију само у економским односима. По њему ће на један фаталан начин данас економски јачи, постали као такви за то што су били политички јачи, престати бити економски јачи, а тиме у опште јачи, и политички јачи. Тако ће се по њему на место друштва неједнакости створити друштво једнакости, место друштва експлоататора и експлоатисаних друштво слободних људи у коме свако добија пуну меру свога рада.

Прво схватање не може имати друкчији идеал еволуције државе него неутралисање. Ово пак практично добија израза у учествовању државе у борби социалних група у социалистичком смислу, — под претпоставком да она критички гледа на данашње друштво. Али, ако то није случај, онда јој ништа друго не остаје него да потврди данашње друштво и да постави захтев да се држава држи пасивно према борби социалних група.

Друго схватање, будући да не верује у еволуцију у опште, или потврђује данашњу државу и данашње друштво или их пориче али као један немоћан човек.

Треће схватање обично у свима својим формама поставља као идеал слободно друштво, чак друштво без икакве државне власти. У томе се оно, и ако социалистичко, додирује са анархистичким. Само докле анархисти замишљају или бар треба да замишљају непосредан прелаз из овог, државног стања у чисто друштвено стање у коме неће бити државе, дотле социалисте замишљају постепени прелаз из овог, државног стања у то, чисто друштвено стање. Тај идеал је или идеал кооператизма или, што је нормално, идеал синдикализма. Држава се замишља или као савез кооперација или као савез синдиката. Овакав идеал је сасвим природан, сасвим логичан у једном социалистичком схватању. На име, по њему је држава класна установа: са уништењем класа нестаје и државе. Само опрезно марксистичко гледиште (обично центрумашко) задржава државу и у социалистичком друштвеном уређењу: обзирајући се на факта да држава у социалистичком уређењу добија безброј функција, затим на факт да ће у друштву увек бити сукоба према томе да ће бити потребна принуда, дакле држава.

У питању првобитног постанка државе разлике између ових схватања указују се са свим јасно.

По првом држава је постала на ступњу више друштвене

диференциације (позитивитетом) или у опште на вишем ступњу друштвеног развитака (хегелизам, неохегелизам).

По другом држава је постала чим се створиле разлике у друштву међу групама. По њему, у једној његовој форми, је чак довољна физичка разлика.

По трећем држава је постала, чим је створена разлика у економским снагама, по првој варијанти; или чим је јача војничка група (једно племе) у економском циљу победило другу (друго племе) и начинили државу. (На овом питању се види како се друга варијанта додирује са претходним схватањем: као што се по претходном обично деси да јача војничка група победи, тако исто и по овоме).

У питању о смислу државе (што се обично каже: о оправдању државе) разлике се такође јасно показују.

По првом схватању, смисао државе може бити у томе, што држава ради за општи интерес. Она и по њему треба да ради за општи интерес. Општи интерес схвата као компромис интереса, као узајамно попуштање — под претпоставком да критички посматра данашње друштво. Под истом претпоставком, у једној савршенијој форми схвата га као интерес сваког појединца и то у једном одређеном смислу: као услове за опстанак и развитака. Али кад то није случај, онда она схвата општи интерес само у формалном смислу или само у смислу мира у друштву. (Мир одиста претставља општи интерес). И врло често се дешава да нам ова теорија (у својим конкретним формама) говори о идеалу, о томе да држава треба да претставља општи интерес, место о стварности, о томе да држава одиста представља општи интерес.

По другом, држава или има пуног смисла или у опште нема никаквог смисла. Прво ће бити у случају кад је ово гледиште оптимистичко према факту да јачи побеђују у друштву т. ј. кад јаче сматра као и боље. Друго ће бити у случају кад је оно песимистичко према истом факту т. ј. кад јаче сматра само као јаче а не као боље. Оно дакле или потпуно потврђује државу или је потпуно негира.

По трећем, држава, будући по њему држава класна институција, по правилу, нема никаквог смисла: према томе оно, нарочито у својој бољшевичкој форми, прокламује уништење државе. Практично пак, ово гледиште је принуђено да призна државу. Признаје је несумњиво као диктатуру пролетаријата. Али признајући је као такву, она је признаје у ствари за један дуг период и можда за увек. По бољшевичком гледишту држава „изумире“ упоредо са стварањем потпуног социјалистичког система. Кад ће међутим тај систем бити створен у својој потпуности? Али и онда, кад би се створило потпуно социјалистичко уређење, оно би било принуђено да призна државу, пошто нико неће моћи, макар практично, порећи факт да ће

постојати сукоби међу људима, ако не у економским односима (и то стоји у питању. Зар се при подели добара људи неће сукобљавати? Треба ли да верујемо у апсолутну правду у социалистичком друштву? у сваком случају у другим односима) (на пр. полним). Што оно верује у умирање и потпуну смрт државе, долази услед тога што је то схватање примена економског материализма на државу. По економском материализму са променом економског устројства мења се све, мењају се сви други односи, мења се човек и као мора то биће. Кад нестане класа, нестане све зло у друштву. С једне стране нестане државе пошто је она институција експлоатисања; с друге човек ће бити морално добар и државна принуда ће бити непотребна.

Ми овде нисмо говорили о анархизму, јер овде смо говорили о схватањима која се макар посредно држе позитивно према држави. О томе ћемо говорити, кад говоримо засебно о смислу државе. Нисмо нарочито говорили о оном схватању које брани данашње економско устројство и данашњу државу, јер једна нарочита теорија као таква не постоји. Оно је један облик првог или другог схватања. Првога, кад ово сматра државу као институцију која одиста претставља општи интерес. Другог, кад ово захтева од државе да се држи пасивно према борби социјалних група у којима јача побеђује слабију и кад уз то сматра државу као институцију која одиста претставља општи интерес, другог. Оно има свој прави домен у области економској. Ту се појављује као оно гледиште које брани приватну својину и конкуренцију. Ово схватање посредно само може имати вредности по теорију о држави. Као такво оно се појављује као потпуно супротно социалистичком. Али бранећи државу од напада да је класна, оно ће потврдити или да није класна, или да је то добро што је таква. Дакле или ће отићи у прво схватање о држави или у друго.

Нисмо говорили о комбинацијама ових теорија. Таквих има нарочито код државоправних писаца (код правника). Те комбинације у принципу тешко су могуће. Типично у овом погледу је схватање чувеног модерног француског државно-правног писца Дигиа. Он је с једне стране позитивиста-солидариста, с друге стране државу схвата као диференциацију јачих и слабих, дакле онако како је схвата друго гледиште напред поменуто. Међутим те две ствари не могу се никако спојити. Као позитивиста — солидариста он државу схвата као заступника општег интереса; кад је схвата као диференциацију јачих и слабијих он је схвата као заступника интереса групе на власти. Како се слажу те две ствари? Мање типично у овом погледу је схватање чувеног модерног немачког државно-правног писца, Јелинека. У нашој литератури г. Сл Јовановић,

Данашња типична гледишта о држави

има схватање: држава је комбинација првог (позитивистичког) и другог схватања, комбинација при којој човек мора бити опрезан.

Ђ. Тасић

О ИСТИНИ

Поштујем заблуду оних људи који другима хоће да докажу истину.

Али још више поштујем истину оних који себи полажу рачуна о заблуди својој.

—
Усамљене душе не чезну за истином, него за човеком који је толико истинит да неће турати маску истине на лице своје, него ће га показати онакво какво је.

Тешко је открити истину, само зато што је тешко открити заблуду своју.

Истинитија је од свих истина она која се не стиди да призна заблуду своју.

Ако ми признаш своју заблуду, открићеш своју заблуду, открићеш ми истинитост своју.

Ако никад ниси био у заблуди никад ниси био у истини. Само заблуда вели да никад није у заблуди.

Само заблуда не види себе. Кад заблуда признаје себе, она је истина.

Људи падају у заблуду само зато што траже истину. Да не траже истину, они не би знали на за заблуду.

Кад погледаш у море твојих заблуда, онда си најближи истини. Зато само од тебе зависи да ли ћеш тада очајавати или ћеш се радовати.

Истина није никад онако лепа као што је замишљао; она је увек истинитија него што је замишљао.

Многи траже од истине да је лепа, јер не виде да лепота истине може да се састоји само у истинитости њеној, као што истинитост лепоте може да се састоји само у њеној лепоти.

За многе је истина само реч са непознатом садржином, то ће рећи да је празан звук, варка, заблуда. Истином лакше они крсте заблуду своју.

Чедност многих људи се састоји једино у томе што само истину љубе платонски.

За многе је истина највеће разочарење у њиховом животу. Они тако несвесно признају да је живот њихов био само заблуда.

Истина је само за онога спас који увиђа да је губитак заблуде добит.

Само онај коме је заблуда драга, вели да је истина свирепа.

Многи газе истину само зато што гледају у звезде. За њих су тако и звезде само извор заблуде.

Ако ти поглед блуди ни у шта, онда ће ти и истина бити само камењ спотицања.

Само онај који је сахранио истину може за њоме да нариче.

Велики број људи увиђа тек кад стане пред истину да је целог свог века хтео само да се залаже њоме.

Лаж вели: истина је разорна снага.

Само лаж види у истини гроб свој. За њу је истина само синоним смрти.

Они који тврде да виде истину, самим тим тврде да стоје изван ње. Јер је оку потребно одстојање, па да може да види предмет.

Што већи предмет у толико је веће одстојање потребно. Што мањи предмет, у толико мање одстојање. Зато је најближи истини онај који је тражи у самом себи. Онај који је назире само у бесконачном оквиру васионе, бесконачно је далеко од ње. А онај који је бесконачно далеко од истине, бесконачно је близу лажи.

Човек не може да види истину, као што не може да види лице своје. Он може само да види слику лица свог.

Многи веле да је слика лица њиховог истина.

Човек не може да види истину, он може само да буде истинит.

Улаз у храм истине се плаћа новцем заблуде

Највећа заблуда је да је истина далеко. Истина и будућност су појмови који се међусобно искључују.

Многима је потребно да пређу преко планина и мора, па да виде како су некада били близу истине.

Моћ заблуде је фиктивна, јер траје само дотле док човек не увиди да она није истина. Заблуда узајмљује своју моћ од истине, као што месец узајмљује своју светлост од сунца.

Човек је племенит, јер је готов да се жртвује истине ради. Из љубави према истини он тако постаје слугом заблуде. Јер истина не тражи жртве.

Истина је једини милостиви Бог. Сви су остали богови крвожедни.

Од истине није погинуо нико. Али је заблуда принела на жртву све оне који су њу вређали.

Од истине бежи ко није видео лице њено. Од заблуде бежи ко је видео лице њено.

Кад одигнеш камен заблуде, наћи ћеш бисер истине.

Заблуда и истина нису две супарнице, него мати и кћи. Само их човек ставља на супрот једну другој. И то је његова највећа заблуда, јер у тој породичној свађи само он може да страда и само он увек страда.

Истина лежи у утроби заблуде. Не злостављај заблуду да са мајком не би убио и клицу детета.

Не бој се заблуде, јер свака заблуда носи у себи семе истине. Од тебе зависи да ли ћеш је оплодити или не.

Заблуда је као омађијана принцеза која очекује спасиоца свог. Ако презреш ружноћу и сиротињу њену, стоструко ће ти се светити што је ниси избавио; ако се сажалиш на њу, стоструко ће те наградити лепотом и богатством.

Када се заблуда и морал сусретну, онда се рађа истина.

Једина претпоставка науке, то је морал научника. Од морала овога зависи истинитост науке његове. Што дубљи морал, у толико дубља истина; што плићи морал, у толико плића истина.

Многи мисле да је то доказ љубави према истини кад између ње и себе ставе перо, као што је Тристан некада ставио мач између себе и Изолде.

Племство по крви, то је једна друштвена предрасуда, дакле једна заблуда. Племић заблуде не може да постане свако. Племић истине може да буде сваки који пламен гњева свог дигне изнад себе: само ће тако расветлити мрак око себе, а неће изгорети душу своју.

Многи пак мисле да је истина само друго име за мржњу. Они мржњом не расветљавају никога, него само сагоревају себе. Истина за њих дакле значи бити самоубица.

Ближи је истини онај који мрзи, него онај који не воли ништа.

—
Многи мисле да помажу себи кад урличу што их пече душа њихова. Они не виде да само другом парају уши, а да себи могу помоћи једино ако из бола свог истешу истину.

—
Истина светли и греје; заблуда се дими и пали.

—
Сваки носи у себи огња. Од њега зависи да ли ће тај огањ бити истина или само заблуда, од њега зависи да ли ће у себи носити пакао или сунце.

—
Многи мисле да су људи паликуће. Паликућа има невероватно мало. Људи су деца која својом ватром неће никоме зла да учине. Пожар се на против дешава увек само зато што они и не слуте какво зло њоме могу да учине.

—
Више је род са сунцем и најмања лампа, него ли највећи пожар. Пламен пожара, — чак и ако удара у небеса, — у место да расветљава, само пали и ствара фантастичну игру светлости и сенке. Он је извор смрти, као што је сунце извор живота.

—
Многи веле да воле пожар пожара ради. Они не виде да је слабост оно што они држе да је снага њихова. Само је Нерон могао да ужива у пожару Рима.

—
Кад би сваки човек носио у себи малу лампу истине, човечанство би блештало у светлости.

—
Све дотле докле буде било душа које се само пуше, сунце истине не може да блесне.

—
Зато је онај који је окренуо леђа људима, окренуо леђа и истини. У место да иде напред, он тако само иде натраг. Има много ракова који себе називају филозофима.

—
Ко прескаче етику, да би што пре стигао истини скаче право у чељусти заблуде.

—
Истина лежи у свести појединца да је он део целине. Што већа целина у толико мањи део. Што мањи део у толико већа целина. У односу према породици ја сам род, у односу према држави сам функција, у односу према човечанству сам јединка, дакле број, у односу према васиони сам атом. — Човек је у онолико непогрешнији, у колико је одређеније место његово. Улога рођака је широка. Улога атома је тачно одре-

ђена. Зато је најистинитији онај који у себи види само део васионе.

—

Чудна је оно љубав према човеку која хоће да угаси огањ његов да би спречила пожар. Она не види да би тиме угасила и истину. Или зар ћеш дете сачувати од ватре тиме што ћеш да га ослепиш? Филозофија те љубави ми личи на тигру ноја која своју главу тура у песак, а реп диже у ваздух.

—

Само оно дете које се опрљило зна да ватра пече. Истину сазнаје само онај који је сажегао заблуду.

—

Истина је плод у љуспи заблуде. Кад тиња, заблуда гуши човека димом својим. Кад се разбукти пламен њен, човек је приморан да га гаси. Тако је заблуда неопасна кад је најопаснија, а најопаснија је кад човек не види опасност њену.

—

Веће ће зло учинити једна мала заблуда, него ли десет великих.

—

Истина је храм који гради сваки од нас: један је поставио стуб, други је донео драги камен. Ти си дао оно што ја нисам могао дати. И зато смо пред истином једнаки. Једнаки смо и у заблуди, али не зато што сваки има своју, него зато што сви ми падамо у исте заблуде.

—

Истина је песма у којој сваки члан људског рода има свој глас. Заблуда је дисхармонија, јер песму њену певамо унисоно.

—

Заблуда се у свима народима и свима временима понављала на исти начин. Истина се непрекидно развија и расте као цвет у башти вечности.

—

Заблуда је статична. Истина је динамична.

—

Сваки се стиди своје заблуде само зато што не зна да сваки крије ту исту заблуду.

—

Само кад откривам своју заблуду, ја откривам општу истину.

—

Ко другоме хоће да наметне истину, намеће му само заблуду своју.

—

Заблуде су као бубе које живе у мраку и хране се од ђубрета. Ти ћеш убити оне које видиш. Али су многоброј-

није оне које не видиш и које се тако, неузнемираване од тебе, непрестано коте.

—

Све оно што имаш храбрости да признаш свакоме, то је истина. Све оно што чуваш као тајну, то је лаж. Истина коју кријеш постаје тако лаж; заблуда коју откриваш постаје тако истина.

—

Само лаж шапуће; глас истине је звонак и здрав: истина се не боји чак ни лажног тумачења.

—

Нема куће која не би имала свог ђубрета. Оставиш ли га у кући, оно ће бити легло гада. Избациш ли га на ливаду, оно ће понети плода.

—

Узалуд ћеш таманити заблуде, ако оставиш недирнуто легло њихово.

—

Чист ћеш од заблуде бити само онда ако сваки дан почистиш душу своју и сваки дан избациш прашину која је по њој попала. Иначе ће се прашина претворити у ђубре, и душа ће твоја, у место храма светлости, бити легло трулежи и заразе. Истина то је чистоћа, а чистоћа лежи само у истрајности.

—

Многи људи веле да су чисти, јер су навикли да живе у ђубрету.

—

Нечист није нико зато што воли нечистоћу, него зато што не зна за чистоћу.

—

Зато није крив онај који је прљав, него си крив ти, ако се твоја чистоћа састоји само у томе што ћеш да окренеш леђа ономе који није чист.

—

Многи људи станују у својој души само у онолико у колико у њу свраћају да спавају. Њима је душа место где ће да оставе отпатке своје.

—

Многи чисте своју дршу само туђих очију ради. Они су од ње начинили салон за госте. Ако завириш у скривене кутке, онда си непристојан.

—

Само у оној соби у којој станујем, буниће ме и она трунка прашине која се не види. Узалуд је тражити чистоћу душе од оних људи који у њу никад не улазе или улазе само да би занимали своје госте.

Онај који воли чистоћу, неће се либити да у невољи избаци ђубре рукама.

—

Кад душа постане као Аугијева штала, не очисти је ни један Херкул више. Јер река истине која би се спровела кроз њу, срушила би нагрижене сводове, па с ђубретом би однела и темеље њене.

—

Чим човек има намеру да буде истинит, он лаже. Јер истина нема никакве намере. Она је, као њена сестра лепота, образложена сама собом.

—

Хлеб истине не може да се удели.

—

Све су истине само Колумбова јаја. После свако вели: то сам могао и ја. Истина изненађује увек само простотом својом.

—

Многи чекају на истину као на чудо. Они не виде да само истина може да ствара чуда.

—

Људима се толико причало да је тешко наћи истину, да јој многи окрећу леђа да не би узалуд очајавали.

—

Лако ћеш разликовати лажног учитеља од правога. Први вели: „Кроз моја уста говори истина“. Други вели: „Своју ћеш истину наћи само кад откријеш заблуду моју“.

—

Лако ћеш разликовати лажну науку од праве. Прва вели: „Ја сам једини Бог“. Она те учи тако само да рушиш остале богове. Она је зато богиња смрти.

Други вели: „Већу ћеш истину од мене наћи само ако откријеш заблуду моју“. Она те тако учи да васкрсаваш. Она је богиња живота.

—

Не стрепи истина од лажи, него лаж стрепи од истине, Истина није никад патила од својих противника. Она је патила увек само од својих пријатеља.

—

Зато не тражи, целата истине никад у противничком табору. Он ти је увек ближи, него што мислиш. Обично носи баш твој рођени лик.

—

Само онај који сумња у истину може за њу да стрепи.

—

Тајна лажи се састоји у томе што она оживљује кад је ти убијаш.

Многи су уверени да је њихова бојазан за истину само доказ њихове љубави. Они дакле проглашују свој страх за врлину. Они су зечеви у пози лавова.

Колико си пута видео правог лава међ људима? Зар ниси обично нашао само зеца у ономе од кога си у даљини стрепео као од лава?

У историји истине има више него једна Гинова победа. За многе је лажна наука постала опасна тек када су открили њену лаж. Уместо да окрену главу од оног што смрди, они су по њему чепркали да би уверили цео свет да су у праву. Тако су, у место мириса истине, распростирали само смрад лажи.

Лаж је аждаја којој за сваку одрубљену главу израсту две нове. Зато је унапред изгубљен онај који се с њоме хвата у коштац.

Лаж нема сопствене животне снаге. Оставиш ли је самој себи, она ће неминовно угинути.

Многи веде да нападају лаж у име истине. Они не виде да онај у кога је истина, нема кога да напада, пошто од крста истине ђаво лаж сам бежи.

Онај који се боји за истину самим тим тврди да је истина дете које још није проходило.

Зато је потпуно логично с његове стране ако јој поставља татора. Он се истине ради проглашује старијим од ње. Он у име истине гази истину.

За онога који истину гази само из заблуде, остаје увек нада да ће једног дана открити заблуду своју.

Само логика дакле може да греши. Несвестан рефлекс је непогрешан у толико што ће се појављивати сваки пут кад се појави узрок његов.

Рефлекс ћеш зато уклонити само ако уклониш узрок његов. Бесмислено је побијати га моралним разлозима. Онај који је украо хлеб, није то учинио зато што је сматрао да је крађа морална, него зато што је био гладан.

Апсолутно ће истинит човек бити само онда, ако води рачуна о релативности својој.

Заблуда досадашњег морала се састојала у томе што није био морал. Јер само неморал може да тражи морал од онога који је спречен да се према њему управља.

Зато ће морал само онда испунити свој циљ, ако себи стави у задатак да отклони узроке рефлекса и тако да човеку могућност да не дела више само као рефлекс. Иначе ће морал бити само једна логична противуречност.

Истина је плебејског порекла, јер је мати њена заблуда. Истина је племићског порекла, јер је отац њен морал.

Истина лежи у храбрости према себи, не у насиљу према другоме.

Свака је истина заблуда у односу према већој истини. Зато не буди неправедан према оном који је у заблуди, јер си и ти у њој.

Истина која вређа није истина, него невоспитање. Јер је истина производ културе.

Истина и заблуда су два степена једног и истог принципа.

Кзд ти је тешко у твојој усамљености, сети се да нема ни једног човека који у свом животу није тражио истину, и да у сваком човеку према томе имаш брата свог.

Свака ће ти се врата отворити. Зависи само како ћеш да закуцаш на њих.

Нема тог човека који у своју кућу неће до пусти весника радости.

Многе су куће потамнеле јер нису имале да отворе најлепши улаз свој.

Човек хоће да засити стомак само зато да би могао да служи истини. Иначе би значило да хоће само да се сагорева.

Човек је свиреп само дотле док не угледа истину.

Сва несрећа људи лежи, према томе, у кратковидости њиховој.

Ни све гадости људске које сам искусио нису могле да ме убеди да је човек зао.

У једној сам земљи провео детињство, у другој сам волео, у трећој сам патио. Коју највише волим? У свакој сам оставио парче себе.

—
Ја сам један, а успомене су моје разбацане по свету. Хтео бих да сам свуда, а могу да будем само на једном месту. Чезнем тако као вечито заљубљен, тужан и радостан у исти мах, јер се свуда осећам близак ономе што је тако далеко од мене.

Нема ничег гадног и лажног под сунцем божијим, сем оног што није на свом месту. Све је добро и лепо. Блато је блато само на улици. У пољу оно је земља из које ниче жито и цвеће.

—
Истина је да свако тежи за својом истином, човек за својом, васиона за својом. Човек само лаже себе да тежи за истином васионе. Кад тежи за својом истином, он испуњава истину васионе.

—
Истина је увек толико проста да је и најпростији ум према њој замршен.

—
Ђутећи гледам у звездано небо. А после се у мојој души рађају песме, као цвеће у врту.

Мислио сам да је небо немо. А гле, тајна његова била је песма.

—
Истина, то је душевни мир. У мирном се језеру само огледају сунце и звезде.

—
Можда ће земља једног дана да пропадне, али никад неће пропасти истина. Јер земља може да умре само по оном истом закону, по коме је и живела. Смрт њена дакле не може да уништи истину него само да је потврди.

Чега се бојиш дакле, малодушни?

(Из књиге „Снови“.)

М. С. Селесковић.

5

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

1.	ЕНЦИКЛОПЕДИЈСКИ РЕЧНИК
МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА И
МЕЂУНАРОДНИХ ОДНОСА
Борис Кривокапић
Београд: Службени гласник, 2010.	+	
2.	ИНСТИТУЦИЈЕ НАСЛЕДНОГ ПРАВА
Дејан Б. Ђурђевић
Београд: Службени гласник, 2012.	+	
3.	КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ
ПОСТУПКУ
Невена Петрушић и Драгољуб
Симоновић
Београд: Службени гласник, 2011.	+	+
4.	БОСАНСКИ РАТ
Добрица Ћосић
Београд: Службени гласник, 2012.	+	
5.	ИВО АНДРИЋ, КРАЉЕВИНА
ЈУГОСЛАВИЈА И ТРЕЋИ РАЈХ
1939-1941: прилог проучавању
југословенских и српских политичких и
културних односа са Немачком,
Аустро-Угарском и Аустријом
Душан Глишовић
Београд: Службени гласник, 2012.	+	
6.	ДРАЖА: СМРТ ДУЖА ОД ЖИВОТА
Перо Симић
Београд: Службени гласник, 2012.	+	
7.	КОКА-КОЛА СОЦИЈАЛИЗАМ:
американизација југословенске
популарне културе шездесетих година
XX века
Радина Вучетић
Београд: Службени гласник, 2012.	+	
8.	САБРАНЕ ПРИЧЕ
Хулио Кортасар
Београд: Службени гласник, 2012.	+	

	Смештај у библиотекама	
	Немањина 22-26	А. венац 1

9.	ОТКУП СИРОВЕ КОЖЕ
Абдулах Сидран
Београд: Службени гласник, 2012.	+
10.	ЖЕЉА ДА СЕ БУДЕ БЕСКОРИСТАН:
сећања и размишљања
Хуго Прат
Београд: Службени гласник, 2011.	+
11.	НИГДЈЕ НИОТКУДА
Беким Сејрановић
Београд: Бука, 2012.	+
12.	ДЕВЕТ (9)
Анджеј Стасјук
Београд: Бука, 2011.	+
13.	У ПОМОЋ, МОЛИМ ЗА ОПРОШТАЈ
Фредерик Бегбеде
Београд: Бука, 2011.	+
14.	У МИСО СУПИ
Рју Мураками
Београд: Бука, 2010.	+
15.	699 ДИНАРА
Фредерик Бегбеде
Београд: Бука, 2012.	+
16.	АУДИЦИЈА
Рју Мураками
Београд: Бука, 2012.	+
17.	ПОТРЕСНО ДЕЛО ЗАПАЊУЈУЋЕ
ГЕНИЈАЛНОСТИ
Дејв Егерс
Београд: Бука, 2012.	+
18.	ИИИИИ ИИИ ИИИИ: роман
Тао Лин
Београд: Бука, 2010.	+

6

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ ЗА
ПЕРИОД ДЕЦЕМБАР 2012 – ЈАНУАР 2013. ГОДИНЕ**

1. ЈУГОСЛАВИЈА, МОЈА ДЕЖЕЛА
Горан Војновић
Београд: Ренде, 2012.
2. БОСАНЦИ ТРЧЕ ПОЧАСНИ КРУГ
Иванчица Ћерић
Београд: Ренде, 2009.
3. О ЛЈУБАВИ И СЕНЦИ
Изабела Аљенде
Београд: Evro-Giunti, 2012.
4. 1Q84
Харуки Мураками
Београд: Геопоетика, 2011.
5. АТЛАС ОПИСАН НЕБОМ
Горан Петровић
Београд: Моно и Мањана, 2012.
6. КАО ЗВЕЗДЕ ПАДАЛИЦЕ
Звева Казати Модина
Београд: Evro-Giunti, 2012.
7. НЕПОСРЕДНА ОПАСНОСТ
Вилбур Смит
Београд: Алнари, 2012.
8. ПЕДЕСЕТ НИЈАНСИ – МРАЧНИЈЕ
Е.Л. Џејмс
Београд: Лагуна, 2012.
9. СИМЕОНОВ ПЕЧАТ
Вања Булић
Београд: Лагуна, 2012.
10. ПРЕСУДА
Пени Винћенци
Београд: Лагуна, 2012.

PREPORUČUJEMO

1. Majerhold Katarina: LJUBAV U FILOZOFIJI: OD ANTIKE DO NOVOG VEKA / Novi Sad: Psihopolis institut, 2012.

Preuzeto sa sajta:

http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=98:ljubav-u-filozofiji&Itemid=125

Mnogo je pitanja jer je ljubav nešto što ne možemo da opišemo i rešimo u nekoliko rečenica i čovečanstvo još od početka svog postojanja pokušava da „razume” ljubav – taj najžilaviji, najživlji, najinspirativniji, najstvaralačkiji, najslobodniji a ponekad i okrutan proces.

Autorka nudi hronološki i tematski pregled pristupa ljubavi i njoj srodnih koncepata od antike kroz filozofiju, psihologiju, teologiju, medicinu, biologiju... i dovodi nas sve do razumevanja novog veka. Pri tome, kao najpoznatije i najistrajnije koncepte ljubavi koji i danas utiču na naše intimne veze ističe: *mitologiju* (Aristofan); *kosmologiju* (Empedokle); *filozofiju* (Platon, Aristotel); *teologiju* (Agape, Karitas); *umetnost* (dvorska ljubav, trubaduri); *biologiju-filozofiju* (Ruso); *psihoanalizu* (Frojd i transferna ljubav) i *filozofiju i umetnost* (Nusbaum).

Knjiga želi da predstavljanjem navedenih koncepata široj javnosti pokaže da su pomenuti koncepti oni koje ljudi obnavljaju u svojim intimnim odnosima, iako ih tačno ne poznaju i toga nisu ni svesni – pošto je čovek jedino biće na planeti koje ima potrebu da se konceptualizuje. Možda će im poznavanje ovih koncepata omogućiti i bolje razumevanje sopstvenih pretpostavki o tome šta je za njih same ljubav i šta žele da u svom ljubavnom odnosu imaju, da žive, a pre svega da li možda sopstveni partnerski odnos žele da pretvore u vezu koja će funkcionisati i donositi više harmonije, sreće, mira i ispunjenosti.

2. Česik Ričard D.: BUDUĆNOST PSIHOANALIZE / Novi Sad: Psihopolis institut, 2012.

Preuzeto sa sajta:

http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=97:budu%C4%87nost-psihoanalize&Itemid=125

Od svog nastanka psihoanaliza je delila sudbinu civilizacijskih dometa zapadne misli, filozofije i umetnosti, kao i stvaralaštva i kreativnosti ljudi i mora, ako želi da ima budućnost, da se pridržava principa i razvoja ovih disciplina. Zato, paralelno sa tekstovima o psihoanalizi Česik posvećuje veliku pažnju i filozofiji, velikanima njene misli kao što su Hegel, Huserl, Hajdeger, Niče, Šopenhauer i mnogi drugi, kao i književnosti, pesništvu, posebno Danteu Aligijeriju i njegovoj *Božanstvenoj komediji* koju svrstava u psihoanalitički fundus, ali i pitanjima stvaralaštva i kreativnosti kao neophodnim uslovima za obavljanje prakse i razvoja psihoanalize.

Autor u knjizi saopštava šta on podrazumeva pod pojmom psihoanaliza i opisuje njenih **pet** stanovišta ili načina slušanja pacijenata, za koje smatra da su u nepomirljivom konfliktu, ali ih postavlja kao stožere u određenju budućnosti psihoanalize.

Prvo stanovište polazi od toga da specifičan identitet psihoanalizi daje delo Sigmunda Frojda i njegovo osnovno gledište da su ponašanje i psihički život neke osobe u sadašnjosti determinisani onim što im se dešavalo u detinjstvu. Frojdov pojam *nagon* je od fundamentalnog značaja u savremenoj psihoanalizi koja je pre svega psihologija nagona i Česik apeluje na psihoanalitičare da se vrate Frojdu čije delo treba da bude kamen temeljac psihoanalize.

Drugo stanovište koje, po Česiku, određuje psihoanalizu je model teorije objektnih odnosa oličen u radu Melani Klajn i Vilfreda Biona koje se zasniva na najranijim projektivnim i introjektivnim fantazijama pacijenata kako se one pojavljuju u usmerenosti na objekt.

Treće stanovište je fenomenologija koja se fokusira na pacijentovo postojanje u svetu, kojoj daje veliki značaj iako nije predstavnik egzistencijalističke psihoanalize. Ona je nastala u delima Brentana, Huserla, Hajdegera, Sartra...

Četvrti pristup je psihologija selfa koja se fokusira na stanje pacijentovog poimanja sebe, a peto stanovište psihoanalize je interaktivno, relaciono ili intersubjektivno fokusirano na kontratransfer terapeuta, a najkompletnije teorijsko tumačenje ovih stavova priložio je Lipton.

Zanimljivo je i poglavlje posvećeno pitanju da li savremeni psihoanalitičari mogu nešto da nauče iz fundusa kulture i umetnosti srednjovekovnih psihoanalitičara, tj. od umetnika i filozofa, pre svih Dantea i njegove *Božanstvene komedije*, a najoriginalnije poglavlje knjige odnosi se na Česikovu maštovitu projekciju kako će izgledati psihoanaliza na kraju trećeg milenijuma.

3. Levitin Danijel Dž.: MUZIKA I MOZAK / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:

http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=94:muzika-i-mozak&Itemid=125

Knjiga se bavi naukom o muzici iz perspektive kognitivne neuronauke – oblasti koja je na raskršću između psihologije i neurologije i donosi neka od najnovijih istraživanja koje su provodili autor i drugi istraživači o muzici, o značenju muzike i zadovoljstva koje muzika izaziva. Te studije daju uvid u neka veoma značajna pitanja – ako svi mi muziku čujemo na različit način, kako da objasnimo dela koja tolike ljude emotivno pokreću – na primer Hendlov Mesija? S druge strane, ako svi mi muziku čujemo na isti način, kako onda objasniti velike razlike u muzičkim ukusima – kako to da je za nekog Mocart ono što je nekom drugom Madona?

Muzika je za autora knjige najlepša ljudska opsesija, a mozak i muzika zajedno predstavljaju način da se razumeju najdublje skrivene tajne ljudske prirode. Upravo zbog toga je i napisao ovu knjigu, kaže autor u predgovoru. Namenjena je širokoj čitalačkoj publici, jer je Levitin nastojao da pojednostavi teme (ali ne previše) i sva istraživanja objavljena u knjizi su objavljena i u eminentnim stručnim časopisima.

Dok je radio kao muzički producent Levitin se često pitao zašto neki muzičari postaju velike zvezde, dok drugi jedva tinjaju, kako muzika nekome ide tako lako od ruke, a drugima ne, odakle potiče kreativnost i kakva je u svemu tome uloga percepcije, te nedokučive sposobnosti velikih muzičara i tonskih snimatelja da čuju nijanse koje većina ljudi ne čuje. Traženje odgovora na ta pitanja navelo ga je da pohađa predavanja iz neuropsihologije gde je shvatio da je psihologija nauka koja ima odgovore na neka od njegovih pitanja – o pamćenju, percepciji, kreativnosti, i o jedinstvenom instrumentu koji pokreće sve to: ljudskom mozgu.

Rekli su o knjizi:

Uzbudljiva otkrića o tome šta i kako radi naš mozak dok slušamo, izvodimo ili stvaramo muziku. Knjiga koju će zavoleti muzičari, psiholozi i svi ostali.

Prof. dr Blanka Bogunović, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd

Prava knjiga za sve nas koji jednostavno volimo dobru muziku.

Aleksandra Slađana Milošević

4. Šo Robert; Vud Stefani: EPIDEMIJA POPUSTLJIVOG VASPITANJA / Novi Sad: Psihopolis institut, 2012.

Preuzeto sa sajta:

http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=99:epidemija-popustljivog-vaspitanja&Itemid=125

Dr Šo nas vodi kroz nedoumice savremenog doba: treba li uopšte, i kada treba obratiti pažnju na zahteve dece ili ih ignorisati, kazniti decu ili se sa njima složiti? Mudro i znalački, autor izražava veru u našu sposobnost da dovoljno dobro obavimo roditeljski posao, ukazujući nam i na naše propuste i slabosti. Knjiga koja će biti uz vas od začeca do zrelosti vašeg deteta, a njen uticaj će se preneti i na decu vaše dece.

Pomoći će vam da pronađete odgovore i na sledeća pitanja:

- Zašto je važno da kod deteta razvijamo poštovanje za druge?
- Zašto su deci potrebna kontrola i granice?
- Kada odbiti zahtev deteta, a kada mu ugoditi; kada kazniti, a kada podržati?
- Da li dete mora malo i da trpi ili da mu stalno bude ugodno?
- Porodične vrednosti, dete i spoljašnji svet.
- Kako dete zaštititi od negativnih uticaja medija?
- Zašto pohvaliti samo ono što je zaista postignuto?

Jer, dobro pogledajte oko sebe. Ne možemo da uđemo u neku prodavnicu ili restoran a da ne ugledamo nesrećnu decu kako vrište, svađaju se, prkose roditeljima. Roditelji se pak ljute, gundaju i očajnički trude da ne primećuju svoje neposlušne i osorne potomke. Današnji svet je prepun nesrećnih i nezadovoljnih roditelja čija deca pate, dosađuju se, nezadovoljna su, nevesela, otuđena, pa čak i nasilna. Ipak, mi ne priznajemo da se sa našom decom događa nešto užasno sve dok se ne dogodi neka tragedija i dok se o tome ne raspišu mediji.

Ovo nije knjiga koja će vam reći samo kako treba već i kako morate da postupate prema svojoj deci. Autori pozivaju roditelje da preuzmu odgovornost za svoju decu i da im pruže ono što im je zaista potrebno da bi rasla, razvijala se i umela da vole.

Iz uvoda: Probudite se!

Ovo nije priručnik koji će vam ponuditi uputstva i savete, već je knjiga koja će vam reći šta je neophodno da učinite. Ovo je plan za borbu protiv toksičnih elemenata naše kulture: protiv pritisaka koje ona nameće roditeljima, protiv nedostatka prijatnih i opuštenih trenutaka u porodici, protiv otvorenog odbacivanja tradicionalnih vrednosti čestitosti i truda, protiv razornog uticaja zasićenosti medijima, i protiv potrošačke kulture koja neprekidno nastoji da nam podriiva zadovoljstvo i povećava naš poriv da kupujemo. Ni na koji način stvari koje posedujemo ne mogu biti zamena za velike nagrade koje u životu stičemo kroz naporan rad, sopstvena postignuća, dobra dela, ljubav koju pružamo i primamo. Ljudska duša se razvija kroz deljenje, brigu i povezanost sa drugima, kroz razumevanje i ispunjenje. Uprkos najboljim namerama roditelja, mnoga današnja deca nenamerno su vaspitana da uzimaju a nikada ne uzvraćaju, da stiču ali nikada ne dele, da poseduju ali nikada ne cene. Nažalost, živimo u kulturi koju sve više vode ljudi koji su i sami žrtve te iste pošasti i stoga nisu sposobni da sopstvenoj deci prenesu vrednosti empatije i moralnog vaspitanja.

Verujem da podizanje dece treba da bude naša najveća prilika da doživimo ispunjenost, zadovoljstvo i radost. Neki od vas možda to tako i doživljavaju. Međutim, kada se osvrnem oko sebe, vidim da to sve manje važi za mnoge današnje porodice. Ja sam svoju karijeru posvetio tome da roditeljima iz raznih okruženja i staleža pomognem da odgajaju prilagođenu i dragu decu koja umeju da se iskažu. Što je još važnije, samo središte mog života (i neiscrpan izvor zadovoljstva) i dalje su moja deca i moj brak. Glavni cilj mi je da pokažem roditeljima kako da pronađu istinsku sreću u podizanju sopstvene porodice i kako da svoju decu povedu kroz život na način koji će negovati njihovu dušu. Istovremeno, svi moramo zajedno raditi na tome da uklonimo tempiranu bombu nasilja koja otkucava u srcima miliona dece prema kojoj se postupa nepravedno.

Naše društvo je oštećeno. Više ne možemo računati na tradicionalne izvore podrške kao što su članovi proširene porodice, verske institucije, programi u zajednici i pouzdane državne škole koji su nam nekada pomagali u negovanju i obrazovanju dece. Užasno mi je tužno to što se roditeljima mora govoriti kako da za svoju decu pronađu sigurno utočište u društvu koje im više ne pruža zaštitu.

Ipak ima nade, jer ta pošast nije virus od kojeg deca jednostavno obolevaju, već je posledica načina na koji ih odgajamo. Dovoljno je da roditelji promene svoje ponašanje, i deca će ozdraviti. Na stranicama koje slede definišaću taj problem, analiziraću dobronamerne ali opasne roditeljske metode koje ga potkrepljuju, i pružiću jasne smernice o tome kako da svoje dete zaštitite od pošasti. Moramo hitno nešto preduzeti; kucnuo je poslednji čas. Pogledajte samo jedne večernje vesti, ili čak samo prošetajte po susedstvu ili po obližnjim prodavnicama – to će biti dovoljno da shvatite zbog čega.

5. Lata Najdžel: TINEJDŽERI: KAKO IM POSTAVITI GRANICE I PRI TOM SAČUVATI ŽIVCE / Novi Sad: Psihopolis institut, 2012.

Preuzeto sa sajta:

http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=100:tinejd%C5%BEeri-kako-im-postaviti-granice-i-pri-tom-sa%C4%8Duvati-%C5%BEivce&Itemid=125

Odmah na početku Lata poručuje roditeljima da ovo *nije* knjiga koja će ih uputiti kako da u svim tim problemima budu savršeni roditelji. Ovo je knjiga koja će vam govoriti o tome kako da budete *dovoljno dobar* roditelj, jer je to zaista dovoljno dobro.

Posebnu pažnju Lata posvećuje kažnjavanju kao vaspitnoj meri pitajući se zašto je „kazna” tako omražena reč i da li kazna zaista kod mladih izaziva duboku emocionalnu traumu i nanosi ozlede njihovom samopoštovanju? Zašto se deca po svaku cenu moraju osećati dobro i zadovoljno, čak i kada su uradili nešto vrlo loše? Lata tvrdi da kazna, ipak, pomaže tinejžeru da shvati vezu između svog ponašanja i posledice svog ponašanja i da jeste delotvoran način da se ponašanje promeni. Naravno, u kombinaciji sa pohvaljivanjem i nagrađivanjem kao moćnim motivacijskim faktorima promene ponašanja.

Da biste izašli na kraj sa tinejdžerima, dovoljno je da primenite nekoliko osnovnih principa. Na strani tinejdžera su mladost i energija, na strani roditelja su godine i iskustvo i sa ovim „kapitalom” i jedni i drugi ulaze u svojevrsnu igru za koju Lata tvrdi da je mnogo jednostavnija nego što je većina nas navedena da veruje.

Važno je postići tri veštine – nadmudriti, nadigrati i nadtrajati. Ako u vaspitanju tinejdžera savladate te veštine očekuje vas vrlo velika nagrada – vaše mentalno zdravlje. A izlazak iz velike avanture odgajanja dece sa zdravim razumom vredan je cilj!

Lata tvrdi da tinejdžeri treba da se bune – to im je posao, a roditelji imaju zadatak da im daju razlog da budu dobri, ali i razlog da ne budu loši. U knjizi ćete saznati kako funkcioniše tinejdžerski mozak, kako da ne dozvolite da budete nemoćan roditelj, zašto roditelj ne treba da bude drugar, kako da *njihov* problem ne pretvorite u *svoj*, kako pronaći tačku emocionalne povezanosti sa tinejdžerom, kada je najbolje da ne menjate tinejdžera već vaš pristup, itd.

- Šta je oružje za masovno ometanje roditelja?
- Šta da uradite kada ne znate šta da uradite?
- Kada je najbolje da ne menjate tinejdžera, već vaš pristup?
- Zašto roditelj ne treba da bude drugar?
- Kako da *njihov* problem ne pretvorite u *svoj*?
- Zašto je „kazna” tako omržena reč?

Pobesneli tinejdžeri, problemi u školi, opsednutost seksom, lenjost, droga, nasilje, nevolje sa policijom, depresije, suicidalne misli, samopovređivanje, samohrane majke.

6. Hejli Džej: KAKO BRAK UČINITI UŽASNIM I DRUGI ESEJI O PSIHOTERAPIJI / Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.

Preuzeto sa sajta:

http://www.psihopolis.edu.rs/index.php?option=com_k2&view=item&id=95:kako-brak-u%C4%8Diniti-u%C5%BEasnim&Itemid=125

Nakon nedavno objavljene knjige *Strategije psihoterapije* pred čitaocima je još jedna dragocena knjiga Džeja Hejlja, tvorca strateške psihoterapije i jednog od najznačajnijih za nastanak pokreta sistemske porodične terapije.

Lucidno i duhovito Hejli nas kroz sedam poglavlja knjige vodi kroz ozbiljne teme: prvo poglavlje govori o umetnosti psihoanalize, psihoanalitičkim trikovima, veštini sticanja superiornosti, manevrima koje u komunikaciji primenjuju psihoanalitičari. Drugo poglavlje je o moćnim taktikama Isusa Hrista i ne bavi se Isusovom duhovnom porukom niti njegovim religijskim idejama metaforično izraženim u njegovim rečima i životu. Pregled koji Hejli nudi u knjizi jeste opis načina na koji je Isus organizovao ljude i postupao sa njima – o sticanju popularnosti, građenju organizacije, prikupljanju sledbenika, o Isusovom glavnom taktičkom doprinosu, o vrhuncu borbe

za moć i o tome šta smo naučili od Isusa. Treće poglavlje je o veštini življenja kao šizofreničara, o olako upotrebljavanom terminu „šizofreničar“, o razlici između šizofrenije i šizofrene komunikacije. Četvrto poglavlje je posvećeno veštinama opstajanja neuspešnih terapeuta, nostalgiji za dobroćudnim psihoanalitičarima koji danas više nisu vodeća sila na kliničkom polju; Peto poglavlje je o odbrani psihoanalize i misteriji terapije – šta je cilj terapije, šta dužnost terapeuta, a šta uzrok promene. Šesto poglavlje je o racionalizaciji direktivne terapije, a sedmo, naslovno poglavlje *Kako brak učiniti užasnim* je o planiranju nesrećnog braka, biranju pogrešne osobe, prepirkama, deci, vanbračnim vezama, bračnim bitkama u starijim godinama, poslednje poglavlje razmatra terapiju kao novi fenomen – da li je svuda ista, ko treba da radi terapiju, metafore, teorije, smernice....

Rekli su o knjizi:

Da je ne bismo zloupotrebili, komunikaciju moramo prvo razmatrati. Lucidno i duhovito Hejli nas provodi kroz ozbiljne teme.

Dr Zoran Milivojević, psihoterapeut, predsednik
Saveza društava psihoterapeuta Srbije